OPVSCVLA QVAEDAM PIA ILLVSTRISSIMI VIRI FRANCISCI BORGIAE Gandiæ Ducis, nunc primùm de Hiſpanico ſermone in Latinum conuerſa,

Quorum Catalogum auerſa pagina indicabit.

SALMANTICAE,
Apud hæredes Mathiæ Gaſtij.

M. D. LXXIX.

¶Sermo de verbis illis Lucæ.19. Vt appropinquauit Ieſus, videns ciuitatem fleuit ſuper illam dicens, ſi cognouiſſes & tu &c.

¶Tractatus cui nomen eſt, Operum Chriſtiani ſpeculum.

¶Tractatus inſcriptus, Collyrium ſpirituale.

¶Tractatus de præparatione ad ſacram communionem.

¶Exercitatio ſpiritualis ad ſui cuiusq́ue cognitionem.

¶Tractatus de cantico trium puerorũ qui incipit; Benedicite omnia opera &c.

DON Philippe por la gracia de Dios Rey de Castilla de Leon de Aragon de las dos Cicilias de Hierusalem, de Nauarra de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorca, de Seuilla, de Cerdeña, de Corcega, de Murcia, de Iaen, Conde de Flandes y de Tirol &c. Por quanto por parte de vos don Iuan de Borja estante en esta corte nos fue hecha relacion diziendo, que a vuestra instancia se auian traduzido de Castellano en Latin las obras de don Francisco de Borja Duque de Gandia vuestro padre, de las quales haziades presentacion, y nos supplicastes mandassemos dar licencia a qualquier impressor destos reynos para imprimir las dichas obras, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro cõsejo: por quanto enlas dichas obras se hizo la diligẽcia que la pragmatica agora nueuamẽte por nos sobre ello fecha dispone: fue acordado que deuiamos mandar dar esta nr̃a carta para vos en la dicha razon, e nos tuuimos lo por bien, por la qual damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros reynos, para que por esta vez pueda imprimir las dichas obras que de suso se haze mencion, sin que por ello cayga ni incurra en pena alguna. Y mãdamos que la tal impression se haga por las dichas obras originales que vã rubricadas cada plana,

y firmado al fin de Alonſo de Vallejo nueſtro eſcriuano de camara, vno de los que en el nueſtro conſejo reſiden, y deſpues de impreſſas, no ſe puedan vender, ni vendan ſin que primero ſe trayga al nueſtro conſejo juntamente con el original, para que ſe vea ſi la dicha impreſsion eſta conforme al original, y ſe taſſe en lo que cada volumen ſe vuiere de vender, ſo pena de caer y incurrir en las penas contenidas en la dicha pragmatica y leyes de nueſtros Reynos, y no fagades ende al, ſo las dichas penas y mas de la nueſtra merced, y de diez mil marauedis para nueſtra camara. Dada en Madrid a ſeys dias del mes de Hebrero de mil y quinientos y ſetenta y ſiete años.

D. Epiſcopus Segouienſis. *El Licenciado Fuen Mayor.* *El Licenciado Contreras.*

El Doctor Luys de Molina. *El Doctor Aguilera.* *El D. Don Hernando de Monte negro.*

Yo Alonſo de Vallejo ſecretario de Camara de ſu Mageſtad la hize eſcreuir por ſu mãdado con acuerdo de los de ſu conſejo.

VIdi, & accuratè perlegi ſex libros, ſiue tra ctatus hoc volumine contentos viri clariſsimi Franciſci Borgiæ, olim Gandiæ Ducis, & tandem ſocietatis Ieſu præpoſiti Generalis. Et eorum ſi doctrinam ſpectes, ſana eſt, verè catholica, & ab omni erroris labe aliena: ſi autem pietatem, videbis eos vndiq; Chriſtianæ ſuauitatis odore fragrantes, & veræ humilitatis aculeos, ac ſyncerae religionis ſtimulos animis hominum ſenſim inijcientes. Quocirca dignos eſſe reor qui typis mandentur, & in cõmunem fidelium vſum euulgentur. Compluti, Ann. 1575. Die verò Decemb. 23.

M. Deça.

DOcumenta his ſex libellis contenta ſunt Catholica & ſana, & quæ ad pietatem amãdam & alẽdam, mirificè legentium animos inflãmabunt. Nihil habent, quod doctrinis noſtræ fidei aduerſari videatur. Poſſunt imprimi & ad omnium Chriſtianorum manus ſine vllo periculo, & cum magno fructu peruenire. Ita mihi viſum eſt. Madritij. Auguſti. 24. Anni. 1576.

F. Laurentius à Villauicentio.

OPuſcula iſthæc Chriſtiani hominis tyrocinium continentia, exactiſsimè percurrimus. Quæ pia nimirum & Catholica, atque animis hominum in Chriſto Ieſu formandis aptiſsima viſa ſunt, atque ideo digna quæ typis mandentur. Hoc eſt noſtrum de hac re iudicium, ſub doctiorum cenſura. Mantuæ Calendis Sept. Anno Domini. 1576.

Frater Ioannes
de Toledo.

FRanciſci Borgiæ Ducis Gandiæ, & ſocietatis Ieſu præpoſiti generalis libri ſeu tractatus ſex, pietate pleni, Chriſtum vbiq; ſpirantes, digni ſunt qui typis excudantur. Continent enim ea rudimenta quibus vir ille clariſsimus, & noſtri ſeculi decus ſeipſum exercebat ad ſynceram religionem. In qua ſic adeò profecit, vt in vno Franciſco videre liceat abſolutum pietatis exemplar, ad quod Catholici omnes, ſiue in aulis principum nutriti, ſiue in monaſterijs educati, mores & vitam componant. Matriti. 26. Ianuarij. 1577.

Alonſo De Vallejo.

*F. Fernandus
à Caſtello.*

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO D. GASPARI QVIROGVAE,

Archiepiscopo Toletano, summoq; Consilij sanctæ Inquisitionis Præsidi, Alphonsus Deça Theologus societatis Iesu. S. P. D.

FRanciscus Borgia Dux Gandiæ, antequam se ad nostram societatem adiungeret, libellos quosdam ad sui profectū scripsit, rudimenta continentes ea, in quibus se ipse adhuc tyro exercebat ad pietatem. Qui cum amicis nonnullis communicati, quòd essent & sanctissimis documentis pleni, & à viro illo profecti, qui genere esset, atque vitæ splendore clarissimus, magnam imprimis admirationem habuerunt. Nam cùm Frācisco proauorum sanguine illustrissimo,

mo, & multis magnisq́; peramplæ fami
liæ, ac proprij dominatus negotijs impli
cato, & in aula Regum, & gratia edu-
cato à puero, de canibus, de equis, de
accipitribus (Principum virorum mo-
re) non de moribus atque virtutibus,
deq́; orandi, meditandiq́; ratione tracta
tiones congruæ viderentur: & ab illo
ciuilia potius quàm religioſa, militaria
magis expectarent homines quàm ſpi-
ritalia, & ea quæ ſpecie ſua fallaci per-
ſtringunt imperitorum oculos, non ea
quæ depulſa animis offuſa caligine, pe-
ctora noſtra complent clariſsima luce,
& ad bene beateq́; viuendum iuuant:
hæc ab ipſo ſapienter conſcripta (quòd
præter opinionem hominũ accidiſſent)
admirabilia multis ſanè ſunt viſa. Itaq́;
Franciſco ipſo inſcio atque inuito, libel
li in vulgus æditi Hiſpanicè, typisq́ue

etiam excusi sunt. Intellexerunt nimirum homines, non esse angustis Dei gratiam finibus circunscriptam, neque cultu corporis tantummodo & habitu virtutum pondera æstimanda. Nam vt sub vili palliolo latet sæpè sapientia; sic sub holosericis interdum atque aureis vestibus humilitas, suiq; contemptio inclusa est, atque humanarum rerum despicientia. Quod si vnquam aliàs, in Francisco certè nostris temporibus vidimus. Qui ætate florens, Regia stirpe natus, opibus, copijs, liberis, amicitijs, clientelis abundans, magna Regis sui, & hominum laude publicis muneribus honorificè perfunctus, rebus denique omnibus quæ in bonis vulgò numerantur ad voluntatem fluentibus, quæ ipsi fuerant lucra, hæc arbitratus est propter Christum detrimenta; mundiq; om Philip.3.

 ni

ni inanitate reiecta, paupertatem diuitijs, asperitatem delitijs prætulit: aulico splendori, humilem squallorem potentiæ, sui ludibrium longè anteposuit: & nudus nudum Christum sequutus in eo se abiectionis statu collocauit, in quo docuit grauißimo exemplo pictis & adumbratis vera & solida, caducis sempiterna infinitis partibus antecellere, cœlestia terrenis, humanis diuina. Præterit enim verè figura huius mun
1.Cor.7. *di, vt ait Pau. & id quod in præsenti est (vt idem scribit) momentaneum & leue tribulationis nostræ supra modũ, in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, nõ contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non viden*
Hebr.12 *tur: quæ enim vidẽtur tẽporalia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt. Franciscus itaq; aspiciens in autorem*

fidei,

fidei,& consummatorē Iesum, qui pro
posito sibi gaudio sustinuit crucem con
fusione cōtempta, maiores diuitias æsti
mans thesauro Ægyptiorum imprope Hebr. 11
rium Christi; exiuit extra castra illud Hebr. 13
portans, præclarissimum nobis ad imita
tionem, posterisq́ omnibus exemplum
relinquens. Huius igitur viri libellos
(quos suprà cōmemoraui) verè catho-
licos, verè pios, de Hispano sermone in
Latinum conuersos denuo in lucē emit
timus. Primùm quidem, ne tanti viri
memoria temporum vetustate obsole-
scat: deinde vt cōstet quibus quasi gra-
dibus, ad tantam virtutum excellentiā
peruenerit: postremò vt quibus prælu-
xit vitæ exēplo, eos quoq́ doctrina in-
struat, & nō solùm præsentibus prosit,
sed etiā futuris. Habēt enim multa, ex
quibus, si studiū diligēs & assidua exer
citatio

citatio accesserit, magna percipi possit vtilitas. Latina autẽ hæc opuscula euulgamus, quò fructus latiùs eorũ pateat, & nõ tãtùm ad Hispanorũ, sed ad exterorũ etiã manus perueniant. Tibi autem præsul Illustrissime hæc dicamus, tum quoniã in ista quasi vigilia fidei catholicæ tuendæ præsides, & truculentam circunfrementium hæreticorum rabiem, qui sub ouina pelle lupos tegunt, à nostris regionibus procul arces; & ne quid Apostolicæ atque auitæ Religionis candorem obscuret, aut inficiat, neve quid contagione serpat, pro officio tibi diuinitùs dato, summa vigilantia atque sapientia prouides: (& iustissimum sanè est, vt te omnes grata animi pietate colant, in quos tantum, tam turbulentis & calamitosis temporibus, tamq; eximium abs te con-

fe:tur

fertur beneficium) tum etiam propter singularem meam in te obseruantiam, eamq́; excitatam virtutum tuarum admiratione, & summa tua in nos beneuolentia, & perpetua nostræ religionis defensione, quam ex quo primùm ferme cœpit peramanter suscepisti. Itaque non magis mihi propria est, quàm communis cum omnibus nostræ societatis hominibus. Sed quoniam omnibus singulatim hoc facere non licet, ego & meo, & eorum omnium nomine, hoc munusculo testari volui, quantùm tibi in Christo & debeamus omnes, & cupiamus. Vale.

Compluti.

TRACTATUS PRIMUS.

Vt appropinquauit Iesus, videns ciuitatem fleuit super illam dicens, si cognouisses & tu &c. Luc. 19.

SI CAPILLI NOSTRI omnes Deo numerati sunt, quemadmodum in Euangelio legimus, Luc. 12. quantò magis Christi, hoc est, sapientiæ Dei verba numerata esse credendum est? quantis porrò hæc ab Angelis laudibus efferri putandum? quanti ab hominibus fieri debent in quorum vtilitatem dicta sunt? Si negligamus certè, aut si non ea attentissimè consideremus, magna reprehensione digni simus necesse est, quando omnia Christi Domini nostri facta & dicta, nostra sunt instructio. Cæterum, cùm ad eam rem humanæ vires non sufficiant, eos imitari opus est, qui artem aliquam perfectè addiscere cupientes ad perfectissimum eius artis magistrum sese conferunt, vt videlicet præceptoris sapientia discipuli imperitiam suppleat, & reformet. Cùm ergo de rebus quatuor, quæ sub præfato themate continentur tractaturi simus, eiusmodi aliquem præceptorem adire oportet, cuius præsidio ignorātiæ nostræ tenebræ depellantur.

Et quidem in verbis thematis quod appropinquauit Dominus, quod vidit ciuitatem, quod fleuit super eam, postremò, quod locutus est legimus: quibus quasi quatuor gradibus ad illud quod sequitur; Si cognouisses & tu, hoc est, nostri ipsorum cognitionẽ peruenire in promptu est, modò diligentia adhibeatur. Necesse primùm est vt appropinquet Iesus: si enim ab eius gratia, & lumine longè simus, nec nos ipsi poterimus, nec illum cognoscere. Nec minus opus est vt videamus: sic enim docet Isai. dicens; Cœci intuemini, & videte. Nam de tertio, quàm scilicet necessariæ sint lachrymæ, illud satis indicat quod per prophetã dicit Dominus; Expergiscimini ebrij, & flete: iucunditates enim huius vitæ, mentem inebriare solẽt, & de gradu rationis, & dignitatis deijcere. Denique, fuisse locutum dominum videmus, vt intelligeremus nobis etiam loquendum esse, ne ob ta-
Psal. 31. citurnitatis malum nobis contingat quod Dauidi, cùm dixit; quoniam tacui inueterauerunt ossa mea &c. Quæ omnia, vt addiscere & complecti mente & sermone poßimus, præceptor aliquis quærendus nobis est, quod paulò superiùs dicebamus: nec verò peritior inueniri liceat Domini matre, quæ Deum mente per fidem concepit, voluntate autem per charitatem, suis deniq; ad nostrã redẽptionẽ visceribus induit. Quis enim ita aspicere nouit vt illa, quæ nil habuit, quò minus respiceret Dominus humilitatẽ ancillæ suæ? & quis vnquã ita fleuit vt ea, cuius animam doloris gladius pertrãsiuit? quis postremò tam

sapienter

ſapiẽter locutus eſt vt quæ dixit; Magnificat anima mea Dominũ, ob magna videlicet ab eo accepta beneficia? quæq́; vbi dixiſſet fiat mihi ſecũdũ verbũ tuũ, facta eſt patris filia, filij mater, & Spiritus ſancti ſponſa. Non aliũ igitur præceptorẽ quæramus, quãdo in puris creaturis ei ſimilẽ inuenire nõ poſſumus; ſed huic humiliter ſupplicemus nobis vt faueat, quò poßimus ea intelligere, & facere quæ in themate propoſita ſunt, mente pia dicentes; Aue Maria. Luc. I.

Vt appropinquauit, &c.

¶ *Non minus neceſſariũ eſt Deũ cognoſcere cupienti, vt appropinquet Domino, quàm ijs qui videre volũt ad lucẽ accedere: cũq́; vera lux ſit Chriſtus Dñs noſter, qua vidẽt ſe ſancti in cœlo, & iuſti in terra, ante omnia opus eſt vt appropinquet Chriſtus. Ex quo illud facilè cõijcere licet, quod nõdũ eam cognitionẽ ſimus adepti quã cupimus in cauſa eſſe, quia nõdũ appropinquauit Chriſtus: aut non adeò ſumus ei propinqui, ſi fortè iam appropinquauit, nos tamẽ vt conſpicere in eo, eiuſq́; ope poßimus. Id quod cũ nobis admodum ſit neceſſarium, debemus certè ei appropinquare, quò & ipſe etiam nobis appropinquet: ſic enim ſcriptũ eſt; Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis &c. Iam verò, quã id neceſſariũ nobis ſit ad cognitionẽ perfectã conſequendam, illud apertè declarat, quod in Ioſeph velut in figura expreſſum eſt. Ille enim cùm in Ægypto degeret, nõdũ à fratribus ſuis agnitus, dixit illis; Accedite ad me, et cùm acceßiſſẽt propè, ego ſum ait frater veſter, quẽ* Geneſ. 45.

vēdidiſtis in Ægypto. Quæ quidē verba, nobis nos certè oſtendūt, qui ſimus. noſter enim Ioſeph: noſter inquam frater bonumq́; noſtrum, nos quos ſe videt necdum agnoſcere, tam multis ab eo acceptis beneficijs iubet propius accedere, atque vbi acceſſerimus dicit, ego ſum frater veſter, quem vendidiſtis in Ægyptum. Iubet itaq́; quò eum poſſimus agnoſcere, vt propius ad ſe accedamus, vbi verò acceſſimus, quò nota nobis ſit noſtra malitia, & in eum iniquitas, ait, ego ſum quem vendidiſtis in Ægyptum. Id verò illi perfectius cognoſcunt, qui ei propinquiores ſunt, participant enim magis eius lumine, quo eis ſua apertius miſeria demonſtratur. Quare nos in re
Pſal.33. hac prophetæ cōſilium ſequi oportet dicentis; Accedite ad eum, & illuminamini. Atque hoc de primo. Quod vero ad ſecundum attinet, ideo vidit Chriſtus ciuitatem, vt nobis oſtenderet, quantùm teneamur inſpicere animam noſtram, quæ ciuitas eſt quædam, & ciues eius videlicet opera. Quocirca nullū aliud efficacius inueniri poteſt medicamentum, illo quo Dominus ſanaturus cœcum vſus dicitur in Euange-
Mar.8. lio, expuit enim in terram, fecitq́; lutum, & poſuit ſuper oculos eius: ad eandem etiam normam, debemus nos, ſi ſpiritualiter videre volumus, ponere ſuper oculos noſtros propriarum miſeriarum lutum, vt conſpicientes noſtrum nihil, cognitionem noſtrā quam quærimus cōſequamur; conſequemur verò, ſi quod Rex Dauid nobis præcinit, attentis auribus audiamus, ille enim huius ciuitatis labores adeò pe-
culiariter

culiariter præuidit, vt ex eius mente poßimus magnam partem rerum illarum agnoſcere, quæ ipſi conuenire videntur, ſic enim ait ille: vidi iniquitatē & contradictionē in ciuitate. O quàm apertè iniquitas ciuitatis huius, id eſt, animæ noſtræ, ab his percipi poteſt qui conſiderent quod in iniquitatibus conceptі ſumus. Quid verò eſt iniquitas & peccatum aliud quàm nihil? nihil ergo eſt origo ciuitatis huius nihil etiam cætera putari debent, quæcumq́; in omni vita conſequuntur: ait enim idem propheta; & ſubſtantia mea tanquam nihilum ante te: finem verò eius ſimilem eſſe principio illud oſtendit; exibit ſpiritus eius & reuertetur in terram ſuam, & in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Quis ſe exiſtimet eſſe aliquid, cùm ſuæ etiam naturæ initium ignoret, cùm nec intelligat modum quo conditus eſt, quo modo genitus, quando moriturus, nec animæ ſuæ naturam, nec quid in ea inſit, nec quomodo exiſtat ſatis vnquam cogitatione aſſequi potuerit: quis non ſuum nihil videat, ſi miſerias corporis, ſi carceris corruptionem, ſi quàm ſit fami, frigori, alijſq́; infirmitatibus obnoxius contempletur? Nam de pugna mentis, & corporis quid opus eſt dicere? quis enim arrogantiam, & ſuperbiam ſuam non deplorat, ſi ſua opera conſuleret? ſi id cogitet, & ſecum reputet, quantum Dei inſpirationibus Sanctis reſiſtat, quantū in bene operando difficultatis ſentiat, quemadmodum luci à Deo miſſæ rebellis ſit, quoties operandi opportunitate oblata in aliud tamen tempus

Pſal. 54. Pſal. 50. Pſal. 38. Pſal. 145.

bonum opus differat, causamq́; negligentiæ quærat; aliàs quidem prudentiæ speciem prætexens; aliàs verò ibi trepidans vbi non est timor, vt perpetuum hominis opus est, videatur diruere scilicet bonũ quod in eo ædificat Deus, salutiq́; propriæ aduersari & libertatem suam attenuare. Hæc est nimirum con-
Rom.7. *tradictio illa, de qua* Apostolus *ad* Romanos; Video *(inquit) aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in legem peccati.* T*antam enim vim habet eiusmodi contradictio, vt non quod volumus bonum agamus, sed quod nolumus malum.* O *magnam ciuitatis huius calamitatem! sed grauiora adhuc idem propheta in his quæ*
Psal.54. *sequuntur planè declarat, dicens;* Die *ac nocte circundabit eam super muros eius iniquitas, & in medio eius labor, & iniustitia.* Nullã *namq́; aliarũ ciuitatum ita hostes premunt, vt non interdũ quiescere sinant: cùm enim nox, tũ tẽporis diuturnitas, &, qui continuus esse nõ potest, armorum vsus nonnullum relinquere solent induciarũ locum.* At *ciuitatẽ hãc, de qua loquimur, tãquam expertus miles inquit propheta die ac nocte circundari iniquitate: quibus verbis satis eius laborem & periculum indicat, quippe cuius inimici mundus, scilicet, dæmon & caro, nec labore, nec temporis diuturnitate fatigati vllum intermittunt oppugnandi tempus: idque adeò vt non solùm obsideant, sed & super muros eius iniquitatem constituant.* Quod *quidem nobis tum accidit, cùm veterem hominem non*

mortificantes, eum iniquitatibus subiectum, adeoq; in maiori periculo constitutum relinquimus: in magno enim periculo ciuitas versari solet cùm in eius muros hostes ascenderint. Accedit ad hæc, quod in medio eius dicitur labor esse & iniustitia: & quidem si ea consideremus quæ hactenus dicta sunt, verè dici potest quòd sit in medio eius labor, sed quiddam etiam grauius fortè reperiemus, id verò est, quod cùm ciuitatem oporteret his armis continuò se defendere, quibus suos Christus instruxit in horto, dicens; Vigilate & orate; armis profectò excellentissimis: quod vel illud abundè confirmat, quod eadem nocte cùm in duobus gladijs satis esse dixisset Dominus, ad hæc tamen arma commendanda ter ab oratione surrexit, vt eorum nimirum necessitatem & excellentiam declararet: cùm inquam his armis ciuitati perpetuò vtendum esset, non leuiter deplorandum est quod eas tam facilè aliàs quidam somno oppressi, aliàs negligentia & tepiditate deponimus atque ita in labore ciuitatem constitutam relinquimus, quippe quam cùm hostes obsideant defendere negligimus. Quid verò de iniquitate dicemus, nisi quòd iniquitate ciuitas plena est? Et de volũtate quidem, si aduertimus, sensus & superiores animæ potentiæ ita velut expostulantes conqueruntur, memoria quidem quod cùm eius sit delectari in Domino eam tamen obcœcata voluntas proprijs passionibus obliuisci Dei faciat, atque in eas miserias præcipitet quibus in perpetua amaritudine versetur. Intelle

Mar. 14.

Luc. 22.

ctus verò quod ei cœlestium & æternorũ considera tionem adimat, dum transitoria quærit atque terrena. Querũtur oculi quod aspicere ex cõcupiscentia cogãtur, vnde iure pœnas daturi sint: atq; in eum modum reliqui sensus queruntur, vt facile ciuitatis huius iniquitas appareat, nec tamen hic dicendi finem
Psal. 54. facit propheta, sed addit; Et non deficiet de plateis eius vsura & dolus; quod certè non minus, quàm ea quæ hactenus dicta sunt dolendum est, quando non solum bono est destituta, sed est in ea & vsura, & dolus. Quod vt intelligi melius poßit, aduertendum est, vsuram esse mutuum dare plusquam dederis sperando, adeoq; non eius cui das causa, sed tua ipsius qui mutuum das: erit itaq; spiritualis vsura, si simili animo quis laboret, atque operam suam collocet. Quis autem verbis consequi poßit, mille ciuitatis huius vsurarum modos? reperies qui eleemosynam det ob vanam gloriam, alium qui oret solùm ob orationis suauitatem, alium denique ieiunantem inferni tantùm timore perterritum: ita omisso principali fine qui Deus est, omnia in vsuram quandam conuertuntur, vt merito his qui ita agunt dicat Dominus; quod receperunt mercedem suam: Quanta vero est ciuitatis huius miseria, quæ nec ex laboribus suis fructum aliquem capit, nec ea colligit quæ seminauit? Ad dolos veniamus: qua quidem in re nos potiùs tempus quàm materia deficiet. Quis enim ciuitatis huius dolos dicere poßit? quoties nos propriæ paßiones decipiunt? quoties tentationes? Quantus
verò

verò error ille est, quo communiter mortales se esse aliquid putant, & suis ipsi viribus ita nitũtur, quasi in eorum manu propria vita sit: vt mirum non sit toties cadere qui tam miserè decipiuntur, séq; resistere posse dum infirmitatem propriam non cogitãt: multa etiam & magna facere posse putant: qui si proprias vires considerarent longe aliter profectò sentirent. Nec solum nos ipsi decipimus, sed & proximos etiam miris dolis, dum videlicet alios honoramus, quo nos ipsi etiam honore prosequantur, alios quia timemus laudamus, alijs, alijs de causis obsequimur: denique mille dolis & fraudibus pleni sumus. Quamobrem dicit propheta; Væ duplici corde. Eóq; Eccle. 12.
procedit res hæc, vt putẽt & quidam Deum se posse fallere: sic enim in vitijs quidam vitam agunt vt illud psalmi dicere videantur; Non videbit Dominus, Psal. 93.
nec intelliget Deus Iacob. Miserum te qui Deũ etiã fallere posse putes, nec vides quod paulò pòst scriptum est; qui plantauit aurem non audiet? aut qui finxit oculũ non considerat? vsque adeo malũ inualuit, vt boni etiã in hac parte plerũq; decipiãtur: qui cùm meliora & perfectiora videant, à sensualitate retenti tamen, aut alias ob causas reuocati, dicere solent, nihil hoc est, mortale non est, & non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. Quos ego ità libenter interrogauerim; Si Deus se voluit dici Deũ Iacob luctatoris, an non vobis videtur eos aspicere qui luctantur? Num se videlicet sinant prosterni ab hostibus, an contra ipsi eos deijciant, strenuè illorũ

 illusionibus

illusionibus resistendo? Est alius qui spirituales viros insignis error detinet, qui cùm sentiunt in se paupertatis, obedientiæ, & cæterarum virtutum desiderium, in eo sibi placent, & quasi à debitore Deo petunt sibi, vt faueat, quando eius causa pauperes & obedientes esse cupiunt; nec aduertunt hi quantùm deo debeant, à quo eiusmodi desideria habuerunt. Ita obliti qua via in eum statum perducti fuerint, quantaq́; obligatione Deo ea causa deuincti sint, non intelligunt, non sibi noua à Deo deberi beneficia, sed pro acceptis noua à se deberi obsequia. An quisquã eorum qui inopem vitam ducunt, si eius filium rex aliquis dedi sibi postulasset, eum vt regem faceret, regi se putaret, aut dicere auderet beneficium præstitisse, qui filium non negauerit? Quis ergo putare audeat magnam se rem facere, qui petenti à se Deo concedat filium, idest, voluntatem, quò paupertatis virtute decoratam reginã faciat? seruire enim Deo regnare est, pauperemq́; esse spiritu, est esse omnium rerum Dominum: deniq; obedientem esse & mansuetum, est terram poßidere, sic enim scriptum est; Mansueti autem hæreditabunt terram. Cui rogo te obedire solebas cùm viueres in peccato, vt magnum putes nunc si Dei legi obedias? meminisse certè deberes quàm duram vitam viueres cùm diues esses, ita poßes videre quantùm ei debeas qui te ab illis propriorum affectuum molestijs liberauit. Hi atque eiusmodi alij multi sunt Ciuitatis huius errores, quorum non minimus is esse pu-

tandus

tandus est, quòd ex his quæ in nobis operatur Dominus, cùm humiles fieri deberemus, superbi reddimur: solet enim plerumq; accidere, vt cùm in operando facilitatem aliquam experimur, eam nobis temerè tribuimus, dum non cogitamus de infirmitate nostra, cuius rationem habens Dominus ita solet fauere. Facit enim Deus more peritißimi ducis, qui quos videt esse debiliores milites, solet cum his mitius agere, ne si illos durius tractet, fortè amittat. Hæc dum contemplatur Hieremias meritò flens dicit; Quomodo sedet sola Ciuitas plena populo? meritò certè flet solam eße, quæ plena sit populo; flet verò etiam quia plena est, nisi enim plena esset, sola non esset. Sed his Prophetæ lachrymis omissis, nos ad Christi lachrymarum considerationem conuertamus, qui videns Ciuitatem fleuit super illam. Solent quidem medici cùm deprehenderint grauiorem esse morbum, atque in periculo magno constitutum ægrotum intellexerint vultu tristitiam dißimulare, ne ille, si tristem medicum viderit, suum quantum sit periculum agnoscat, ita is dum lætitiam simulat, se ægroto consulere putat; longè secùs verò medicus noster Christus nobiscum agit, qui cùm sciat quanti referat vt proprias infirmitates nostraque pericula agnoscamus, tristitiam vultu præ se fert, & ægrotum conspiciens flet, vt iste videlicet ex eo poßit morbi grauitatem conijcere. Si enim medicus Tren. I.

dicus

dicus in cuius manu ſalus eſt ob ægritudinem tamen infirmi flet, quantò æquius eſt flere ægrotum? itaque
Luc. 22. dicebat filijs Hieruſalem; Nolite flere ſuper me ſed ſuper vos ipſas flete, indicans planè nonnullis lachrymas, quia non ſuper ſe fleant, parum prodeſſe.
Gene. 28. Scimus fleuiſſe Eſau ſed non ſuper ſe, ſed cauſa ſui, ita nobis ſæpè ſolet proprius amor lachrymas exprimere dum nobis laborantibus tenerè compatimur. Fleuit autem Chriſtus, quo extergat depellatq; inutiles lachrymas ab oculis noſtris, iubet verò flere
1. Pet. 2. nos ſuper nos ipſos; nec enim ſuper Chriſtum flere debemus quia peccatum non fecit nec eſt inuentus dolus in ore eius. Poſſumus quidem paßionem eius flere, ſed ſuper nos ſolos culpas flere debemus. Flendum quidem eſt quod tam multa paſſus eſt Chriſtus, ſed illud non eſt omittendum vt ſuper nos ipſos fleamus qui ei doloris tanti cauſa fuerimus, idq; nobis cogitandum eſt quod illum quidem Iudæi comprehenſum tenuerunt, ſed tenemus nos etiam tanquam comprehenſum, dum quò minus in animis noſtris regnare poßit in perfectionibus proprijs impedimus. Deduxerunt illi Chriſtum à iudicibus ad iudices, itidem facimus nos qui tam ſæpè malè de proximis iudicamus, & eorum facta per varia mentis noſtræ iudicia traducimus. Vulnerarunt illi Chriſti iam mortui latus, nos contra voluntatem regnantis & in æternitate viuentis, dum aliquid facimus, quid aliud quàm eius cor vulneramus? Id quod ille aliquando
Actu. 9. Paulo conqueſtus dicebat, Saule Saule cur me perſe

queris

queris? Quantò vero nos Iudæis crudeliores sumus qui Christum in laboribus positum nulla ex parte eleuamus, cùm illi Christo laborem quæsito Simone qui Crucem portaret non nihil leuauerint. Bonum quidem est flere cùm Christum videas opprobrium Psal.21.
esse hominum, & abiectionem plebis, sed illud nihil minus vtile, si fleas cùm te vides tam libenter hono res admittere, parumq; curare, vt Christi exemplo contemni velis. Flendum quidem est merito cùm Psal. 141.
Christum videas adeo à suis derelictum, vt dicat, con siderabam ad dexteram, & non erat, qui cognosce= ret me: sed illud non minus dolendum, quòd tanto ne glecto exemplo nunquam nos nec notis, nec amicis destitui patimur. Est quidem æquum sentire Christi paupertatem, sed illud est nihil minus flēdum quod nolumus imitari: denique pium est Christi mortem flere, sed illud etiam pium, si gemamus toto pecto= re quòd nos necdum eius causa mortuos sentiamus. Neque (quod peius est) dum videmus Christum mor tuum optamus mortem, nec nobis vita hæc longa esse videtur: sunt certè tam multa cur merito flere debeamus, vt nullis me ea putem verbis pro dignita te persequi posse. Ad id igitur veniamus, quod est in themate nostro postremum, atque id videamus, quā nobis necessarium sit nobiscū loqui, audiamus vero primum dicentem Isaiam; tacui, semper silui, patiēs Esa.43.
fui, sicut parturiens loquar, dißipabo & absorbebo simul. Ex his profectò verbis facilè potest intelligi quàm sit incommodum tacere, & ad sensualitatis nostræ

nostræ impetus conniuere, quamq; sit necessarium parturientis more, id est, vehementer & ex magno dolore loqui: vehementer quidem, vt dissipentur peccata: dolore verò, quòd ea fuerint à nobis commissa. Quando verò loqui necesse est, quæ alia obsecrò possimus verba dicere, quæ tantùm aut possint valere, aut nobis prodesse, quantùm ea valent, quibus vsus est Christus, dicens; Si cognouisses & tu: Si cognouisses, inquam, memoria, quanti sit pretij de Deo ex amore cogitare, non te tam facilè Dei oblita dispergeres. Si cognouisses, intellectus, quantùm tibi nocuerit in eis non esse quæ patris cœlestis sunt, multò profectò diligentiùs dirutæ Ciuitati remediũ quæreres. Si cognouisses, volũtas, quæ sis dum terrã amas, quæ verò dum diligis Deum, facilè profectò timorem omnem abijceres, vt Dei charitate rěpleri posses. Si cognouissetis, oculi, quàm fueritis inutiles incautè brutorumq; more circunspiciendo, immensam profectò lachrymarum copiam profunderetis; eoq; magis si perpenderetis quantum ex creaturarum contemplatione fructum percipere potuissetis, quantumq; in eius amorem excitari, qui eas vobis ex tanto amore concessit: essetis videlicet potentijs animæ tanquàm folles quidam, quibus in eis diuini amoris flamma excitata indies cresceret. Si cognouissetis, aures, quale fuerit vanis fabulis delectari, quale verò sit ea quæ per homines Deus loquitur, interioremq; Sponsi vocem auscultare, de qua scriptum est; Anima mea liquefacta est, vt sponsus loquutus est; certè

Canti. 5.

certè surditatis vestræ duritiam sentiretis. Quòd si cùm perditè quæreres anima mea suaues odores, tum pari diligentia Dei suauitatem in omnibus quæsiuisses (potest enim facilè conijci ex sole Dei claritas, fortitudo ex igne, ex melle dulcedo) quantum, Deus bone, qui nullum ex alia recepisti, hinc fructum percepisses? Facilè profectò dici non potest, quàm fueris Deo ingrata, cui cùm debueris, tanquam myrrha electa dare suauitatem odoris, pro suaui odore fætorem dedisti. Nam de gustu quid dicam aliud, quàm quòd in hunc modum Iob ait; Potest aliquis gustare quod gustatum afferat mortem? vtinam videres quid sit delectari amaris, & quod verè dulce est, amarum putare, diceres profectò cum eodem Iob; Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt. Si cognouissetis manus quanto cum labore, & periculo peccati mortua opera faciebatis, videretis profectò apertè quàm verè illud de vobis scriptum sit; Manus habent & non palpabunt. Et si diuinas considerationes, quas laborantibus in vinea Deus afferre soleat, cognosceretis quales sint, diceretis certè cum Propheta, Deum exquisiui manibus meis, & non sum deceptus.

Iob.6.

Psal.76.

Deniq; si cognouisses & tu anima mea, vt facere non posis quin aliquid agas, quanti verò periculi plenum sit si malè agas; quanti autem detrimenti si non bene agas, quantùm porrò in eo lucri si sis in Dei gratia; quantam, bone Deus, in charitatis operibus diligentiam poneres? Nullam, sat scio, bene operandi

randi intermiſsionem faceres; Nec vllum quo plura ſemper poſſes opera facere ſomnum dares oculis tuis. O te beatam ſi te cognouiſſes, ſi te inquam aliqua poſſes ratione cognoſcere. Quid dicam tandem de me, aut quid aliud peccator ſum, quàm claui, quàm flagella, quàm crux, quàm haſta, poſtremo quàm mors Chriſti redemptoris noſtri? Nam nec clauus, nec crux illa in culpa fuerunt, nec Chriſto potiſsima doloris cauſa. Quin etiam ſuum ipſæ de Chriſti morte dolorem inſenſibiles creaturæ quodammodo teſtatæ ſunt. Ego ipſe, ego inquam ſum qui Chriſti manus meorum operum nequitia transfixi, eius corpori carnis meæ infirmitas tanquam flagellum eſt. Ego eius latus tanquam haſta aperio, dum eius voluntati non parco: ei acetum propino cum de alijs detraho: poſtremo, eius ipſe mortis cauſa ſum O filij hominum vſquequo graui corde? Vi-
Pſal. 44. de te ô homo quis ſis, & demittes facile alas vanitatis tuæ, ô ſi cognouiſſes & tu quàm æquum ſit te qui durus fuiſti clauus Chriſto, eſſe amarum tibi, & cũ anima tua duriter agere! Quiq; fuiſti Crux Chriſto, eſſe crucem tibi, negando propriam volũtatem, eamq; tanquã perfidam puniendo! Qui denique fuiſti mors Chriſto, eſſe ſaltem mortificationis cauſam tibi, cum pudore cogitando, vitam te ab eo accipere cui tu mortis cauſa fueris! O quàm eſt tibi neceſſarium peccator hæc non obliuiſci ſed in crucifixo Chriſto tanquam in ſpeculo te ipſum conſpicere, in eius manibus agnoſcere crudelitatem tuam, in capi-

te

te superbiam, in tormentis denique & laboribus peccati grauitatem Quòd si æternus pater in filio vnigenito tam seuerum iustitiæ exemplum edidit, quid te futurum fuisse putas si tecum vt iustitia postulabat agere voluisset? O si diligenter perpenderes quemadmodum tecum Deus agat, quàm clarè cognosceres, neminem vnquam nec tanto amore quempiam dilexisse, nec tam multas amandi rationes excogitasse! Nullum certè reperire est sponsum qui sic sponsam dilexerit, vt Christus animam. Nam si solent sponsi eis quas charißimas habent sponsis & blandiri, & quibuscunque possunt in rebus placere, facit idem multò magis Christus cum suis, qui se (modò aduertas) mille modis quò te inueniat, & recreet, præsentem exhibet. Si egrediaris ad forum, in paupere tibi occurrit, vt ei subuenias; imo verò (vt melius dicam) quò tibi ipse subueniat: petit aliàs idem tanquam infirmus à te salutem, te vt seruet: aliàs te in carcere expectat se vt liberes, te ipse à tetriori carcere liberaturus. Quid plura? Consilium tanquam rudis à te quærit, vt dum tu ei consilium das, æterna te ille sapientia donet. Iam verò si sponsi sponsis munera mittunt, quanta illa sunt munera, quòd tibi creaturæ continenter seruiunt, quòd Christus esse, vitam, & spiritualia dona largitur? Si lætitiam illi, & gaudium sponsis procurant, septies id Christus facit quotidie, cœlestia sponsis suis gaudia repræsentans. Quid enim nobis aliud Ecclesiæ militantis celebri-

tates, quàm triumphantem Ecclesiam referunt? Quod si sponsi maximam temporis partem cum sponsis traducũt, sponsus hic animarum nostrarum nos nũquam deserit: in eo enim viuimus, mouemur, & sumus. Si gestant quidam sponsarum nomina argento & auro impressa, Christus nos, quemadmodum legimus, in manibus suis scriptos habet. Si celebrant illi conuiuia, Christus suo sanctissimo corpore suos pascit, suasq; dicit delicias esse cum filijs hominum. Demùm rationes vide quibus te in sui amorem pertrahere studuit, vt enim duritiam tuam in oratione molliret, sanguine sudans orauit: vt eius doloribus compatereris, alligari ad columnam voluit, & flagellari; vt te humiliares, spinis se coronari passus est: denique vt amares, mori voluit. O si cognouisses & tu, ex quanto id amore processit, videres certè parum esse semel pro illo mortem oppetere, iustumq; putares vt omnes in te creaturæ conuersæ, tuæ ingratitudinis à te pœnas repeterent, diceres montibus; Cadite super me: & collibus, Cooperite me: nihil tibi asperum esse, nullus labor grauis videretur; quin eos etiam qui te persequerentur, amore prosequereris, quippe quibus in persecutione tua tecum conueniret: caperes ex lapidibus fructum, dum ijs pro puluinaribus vtereris; ex vestibus item, dum asperioribus indueris: ex cibis denique dum amarioribus pascereris. Illud iam reliquum est,

vt quæ diximus quatuor illa opere exequantur, quando & necessaria admodum sunt, & per gratiam facilia. Quid enim facilius quàm appropinquare Deo, qui tam propè est? illud est potius difficile, vt ab eo separari poßimus: nec enim possumus vsquam ire vbi ipse non sit. Itaque mirari debemus eos qui audent inimicum sibi Deum facere, à quo nec longius abire possunt, nec nisi in eius conspectu dormire, & vigilare. Vnde Dauid; Quò ibo (inquit) à spiritu tuo, & quo à Psal.138.
facie tua fugiam? Quod si omnibus tam præsens est, quantò erit his præsentior qui se quærunt? Id quod vel ex eo possumus facilè intelligere, quòd prodigum illum de quo est in Euangelio, cùm adhuc longè esset, videns pater ipsius mi- Luc. 16.
sericordia motus est, & occurrens cecidit supra collum eius. Rem profectò consideratione dignam, quòd ad longè adhuc positum pater amplexurus accesserit: indicatur enim infinita Dei bonitas, magnaque per eam in eo inueniendo facilitas. Ecquid esse facilius poßit quàm eum inuenire qui dicit; Inuentus sum à non quærentibus me? Quantò putamus hunc facilius ab his posse inueniri, qui se quærant? Nam quod secundò propositum est, cui sit difficile nempe videre; quando videndi cupiditate permoti homines tam longè à patria peregrinari solent, idq; vt vanum aliquid videant? Cur ergo quod sine labore, & periculo per Deũ possunt, non se ipsi vident, quãdo

in se homo multò habet plura, quàm mundus conspectu digna? omnia enim propter hominem creata sunt. Id ergo quærant homines, etenim scri-
Psal.106. *ptum est; ridebunt recti & lætabuntur.* Audiant *verò, vt ad lachrymas (quod erat tertium) exci-*
Matt. 5. *tentur, quid summa veritas promittat dicens:* Bea*ti qui nunc fletis, quia ridebitis. Postremo vt nobiscum nos ipsi interius loquamur, illud Iob nos*
Iob. 7. *moueat; Loquar in tribulatione spiritus, confabulabor cum amaritudine animæ meæ, & reuelabor loquens mecum in stratu meo. Quod si tantus hic vir tam sanctus, dum esset in tribulationibus suis se ipse interioribus collocutionibus consolabatur, cur nos tantum remedium negligamus? cùm præsertim id tantum tanquam verum gaudium conse-*
Prou.23. *quatur? Sic enim scriptum est;* Exultabunt *renes mei cùm locuta fuerint recta labia mea. Quæramus igitur thesaurum cognitionis nostræ, idque*
Matth.15. *ea ratione qua quærendum esse ex* Euangelij *verbis intelleximus: quem nos si inuenerimus, continuo vt agrum hunc poßimus emere omnia nostra vendemus, tantùm enim est consequutus qui reperit thesaurum hunc, quantùm nec argento, nec auro emi poßit: multò namque maius est gaudium eorum qui se per* Dei *gratiam agnoscunt, quàm si ex teterrimo carcere educti orbis totius dominium obtinerent.* An *tibi non videtur summæ esse causa lætitiæ, quod se quis sentiat viuere super terram, sub quam esse, se videt suis pecca-*

tis

tis commeruisse? An ille lætitia plenus non sit, qui inferni, quas meruit, cum Domini claritate, & creaturarum pulchritudine quas conspicit tenebras confert? An non est illius gaudium meritò maximum, qui dum considerat quemadmodum à Dæmonibus tractari meruit, non se ab hominibus malè tractari videt? quandoquidem si malè ab his tractaretur, boni deberet consulere, & in lutro ponere. Iam verò si cogitet quæ sit illorum vita de quibus dici potest; Bonum erat si natus non fuisset homo ille; seq; videt & Deum amare, & ei placere posse, illumque Angelorum more laudare, cur hic non maximo gaudio repleatur? Apparet planè illum prudenter agere qui pro agro hoc, in quo tantus est thesaurus, id totum dederit quicquid habet: sunt tamen nonnulli (quod dolendum est) qui quamuis res suas exterius reliquerint, necdnm tamen agrum hunc reperire potuerunt. Cuius rei causam hanc possumus dicere, quod non plenè omnia reliquerunt, sed aliquem vel affectum, vel proprietatem adhuc retinent, quæ illos quò minus posint thesaurum hunc cernere, offusis videlicet tenebris impediat. Quocirca diligens nobis est adhibenda opera in re hac. Argumento autem esse poterit ad id cognoscendum, an videlicet in nobis sit vera nostri cognitio, si nos ipsi odio prosequamur: vt enim se quisque agnoscit maximè, ita se maximè odio habet, Mar. 14.

quoque minus agnoſcit , minus etiam odit. Supplicemus igitur Domino *ſuæ nobis ſapientiæ lumen infundat, quò ciuitatem hanc, id eſt, animam noſtram conſpicientes ſuper eam fleamus, atque indies & in* Dei *cognitione creſcere, & in eius amore proficere mereamur.*

Amen.

†

TRACTA-TVS SECVNDVS.

DE CHRISTIANIS OPERIBVS.

AVTORIS EPISTOLA AD Religiosissimam fœminam Sororem Franciscani Ordinis Sanctæ Claræ, Monasterij Gandiensis Abbatissam, suamq; amitam & in Christo Dominam.

CVM cuperẽ Reuerẽda admodũ Mater tibi pro his molestijs, aliqua ex parte satisfacere, quarũ tibi meis sæpe peccatis causa fui, nec me id putarem nisi bonis operibus facere posse, eaq; mihi deesse viderẽ: id cõsilij cœpi, vt me Christi operibus sanctissimis cõiungere assidua meditatione cõtenderẽ, sperãs futurũ, vt eius meritis atque exemplis, boni aliquid tandem aliquando possem efficere. Ea itaque gratia, in hunc libellum, quod speculũ Christianorum operũ dici potest, nõnulla congessi, quæ mihi ad eam (de qua suprà dixi) satisfactionẽ commoda videbãtur. Ea tibi Mater obseruãdissima mitto, atq; offero, tuãq; Reuerentiã oro, vt me suis orationibus adiuuare nõ desinat, quando adeo infirmus sum, vt nec tibi sine ope tua audeam satisfacere. Debes tu quidem hoc si non

 mihi,

mihi, at domino & praeceptori tuo Christo, qui in Cruce pro nobis omnibus vt satisfacere pro peccatis possemus se patri obtulit. Cùm sit (vt est in Psal.) Redditurus Deus vnicuiq; secũdum opera sua, illud nos Apostoli consilium amplecti oportet, quo admonet, vt operemur bonum ad omnes dum tempus habemus; Veniet enim (vt est apud Ioannem) nox quando nemo potest operari. Quamobrem simul ac conceptum est aliquod bonũ opus, iudicioq; rationis probatum, & à voluntate ita admissum, vt id quod sit ad Dei gloriam, aut vtilitatem proximi, aut scripturae sacrae consentanenm facere instituerit; diligẽter nullaq; interposita mora exequendũ est. Si enim bona cùm possumus operari, negligamus, magnum ex eo accipimus detrimentum, satiusq; fuerat non deliberasse quàm vbi deliberâris, non facere quae facienda esse intellexisti. Vulgatum est illud; Infernum esse plenum bonis desiderijs. Caeterùm nullum ego putârim praesentius esse remedium hominum malis quàm bona opera. Si enim peccatum sit, te, vt peccatum deseras, adiuuant: si vero satisfaciendum sit, non nisi bonis operibus id praestari potest: sin velit quis perseuerare, nec id nisi operibus bonis consequi potest. Quia qui operãtur in me, nõ peccabũt, sicut dicitur in Eccl. Quare imitãdus est nobis Esaias Propheta, qui dicit; Et opus meũ cũ Deo: faciendaq; nobis in Deo sunt opera, & ad Dei gloriã referẽda: ita enim fiet vt sint stabilia & permaneãt. Quia verò nostra opera Deo nisi per Christum placere non possunt;

possunt; vt & poßint esse grata, poßintq́; in eius cō spectu cōsistere, cū Christi operibus ea cōiungentes patri offeramus: ita enim fiet, vt quæ per se, nullius ad beatitudinē momēti sunt, Christi meritis & gratia, in Dei cōspectū admittantur. Idcirco enim Christus induit paupertatem nostram, vt suis nos ipse diuitijs indueret: itaq́; voluit ambulare, comedere, ieiunare, dormire, vigilare, atque eiusmodi alia opera facere, nostræ vtilitatis causa: vt ea videlicet patri offerremus, atque ex ea oblatione fructum plurimum referremus. Quanquam verò pro talento sibi credito posit quisq; ex hac exercitatione fructū capere, nec sit necesse his esse alligatum quæ dicemus; visum est tamen pauca de hac re scribere, quæ possent rudioribus saltem prodesse.

ARGVMENTVM.

Tria sunt, quibus exerceri animā conuenit, vt eius opera in diuinæ maiestatis cō spectum ascendere mereantur. Ea verò sunt; Primum, vt se in singulis rebus confundat: Secundum, vt Deo gratias agat: Tertium, vt aliquid à Deo petat. Quibus quidem etsi in omnibus vti posit, nos tamen ea his solùm accō-modabimus quæ quotidiana sunt. Tu verò ex his posis facilè intelligere quemadmodū te in reliquis gerere debeas. Vt ergo à primis incipiamus.

Cùm te manè vestibus induis.

Confusio. *Confundere quòd te induas, cùm Christus in cruce nudus tua causa sit,*

Gratiarum actio. *Gratias age quòd nostram ille humanitatem pro nobis induit, quos sciebat quàm essent beneficio tanto futuri ingrati, quodque nos gratiæ, quam sæpe lacerauimus, veste induit.*

Petitio. *Petas autem vt quãdo te induens, nudum vestis, sit ei gratum hoc misericordiæ opus, atq; id eum per eam ignominiæ vestem obtestare, qua ab Herode indui iussus est.*

Cùm audiendi sacri causa templum adis.

Confusio. *Quòd Deum, imperfectus ipse, laudaturus tẽplum adeas, quem perfecti Angeli perpetuò laudant.*

Gratiarum actio. *Quòd cùm ex eius domo peccatis abstractus tam sæpe abieris, reuocat ille tamen toties te, & stans ad ostium pulsat.*

Petitio. *Vt per eam Charitatem qua Beatissima virgo filium in templum præsentauit, tu Deo præsentari, & Spiritus sancti templum effici merearis,*

Cùm oras.

Confusio. *Considera tuorum peccatorum multitudinem, & cũ Publicano dic; De⁹ propitius esto mihi peccatori.*

Gratiarum actio. *Quòd pro te Christus orârit, idq; impetrârit, vt cùm tu oras exaudiaris.*

Petitio. *Vt per eam orationem, quam in deserto pro peccatoribus fudit, ea dignetur dona concedere, quæ nos oratione dominica petere iussit: recitabis verò eã semel.*

Cùm

Cùm ſacrum audis.

Quòd ad id te negligenter præparaueris vt Deo in ſacro aßiſteres, quodq́; beneficij huius continuatio, quæ te debuit magnopere permouere vt id magni facias (eſt enim immenſæ Chriſti Charitatis argumentum) ipſa negligentem adeoq́; ingratum reddiderit. — Confuſio.

Quòd te angelum efficit, ſi viua eum quem adoras fide confiteris. Eſt enim Angelorum Deo aßiſtere, eumq́; ſine intermißione laudare. — Gratiarum actio.

Vt per illud ſacrificium, cuius hoc monumentũ eſt, ſui ſanguinis tibi merita impertiat: tibiq́; huius ſacrificij virtute eam lachrymarũ copiam det, quibus peccata abluas, faciatq́;, vt mortuo in te veteri homine, cum Chriſto reſurgas. — Petitio.

Cùm menſæ aſsides.

Quòd eius pane veſceris, cui infidelis & ingratus fueris. — Confuſio.

Quòd te cùm ipſius inimicus eſſes hactenus enutrierit. — Gratiarum actio.

Vt per eũ amorẽ quo in deſerto turbas paucis panib' ſaturauit, ſuæ gratiæ pane te quotidie paſcat. — Petitio.

In negotijs quæ ad noſtram vel proximi vtilitatem pertinent.

Quòd nos noſtram vel proximi cauſam Deus agere velit, qui nobis ipſi atque alijs ſæpe detrimenti cauſa fuerimus: cùm præſertim tanti momenti ſit proximiorum vtilitati ſtudere, vt ea cauſa Chriſtus in hunc mundum — Confuſio.

venerit, vt noſtram videlicet & proximorũ cauſam ageret.

Gratiarum actio. *Quòd cùm his ipſe negotijs nihil indigeat, ita ei tamen quaſi indigeret grata ſunt.*

Petitio. *Vt per eam Charitatem qua dixit in ijs oportere ſe eſſe, quæ ſui patris eſſent; eam nobis gratiam concedat, vt in his ſemper ſimus, quæ ad eius gloriã & honorem pertineant.*

Cùm veſperi oras.

Confuſio. *Quòd deum alloqui debeas, quem trementes dominationes & poteſtates adorant.*

Gratiarum actio. *Quòd ad orandum animum nobis dans iubet, vt à ſe petamus.*

Petitio. *Vt per eam voluntatis ſuæ cum patris voluntate cõſenſione, qua in horto ſanguine ſudans patri dixit; Non quod ego volo ſed quod tu; diuinæ voluntati cõformes, & in vita, & in morte eſſe mereamur.*

Cùm cœnas.

Confuſio. *Ob negligentias eo die commiſſas: quare dolens comede, & dic cum Propheta; Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.*

Gratiarum actio. *Quòd prandij beneficio ingrato cœnam præparauerit.*

Petitio. *Vt per eam Charitatem, qua ſe in vltima cœna in cibum dedit; nos præparet vt ſe humiliter recipiamus, ijsq́; ſemper Charitatis vinculo coniuncti ſimus.*

Cùm

Cùm oras cubitum iturus.

Quod cùm Christus in cruce tanto & amore, & dolore pro te preces fuderit, tu tamen parum ames, parumq; doleas. Confusio.

Quòd moritur ille, & tu viuas. Gratiarum actio.

Vt per eum dolorẽ quem sensit ipse quidem moriens, eius verò mater morientem aspiciens, id nobis cõcedat, vt & in morte nostra mortis ipsius recordemur, & propter ipsius mortem nostra sit æterno patri accepta. Petitio.

Cùm te noctu vestibus exuis.

Quòd requiescere in lecto vis, idq; exutis vestibus, cùm pro te Christus, & indutus vestibus somnũ ceperit, & vbi caput reclinaret non habuerit. Confusio.

Quòd ijs quæ pro te passus est, tibi veterem hominẽ exuerit. Gratiarum actio.

Vt per eum dolorem quem sensit cùm vestibus crucifigendus exueretur, nos malis mentis habitibus, & moribus exuat, vt nudi rebus terrenis crucem amplectamur, atque in cruce morientes nuptialem vestem mereamur, quam præparauit æternus pater diligentibus se. Petitio.

FINIS PRIORIS EXERCITII.

QVia verò lõgum esset exercitij huius formam ad omnia nostra opera accommodare, hæc satis sint, ex quibus quemadmodum reliqua ad hanc normam exigendam sint

facile colligi posset. Quod si cui placet in cæteris etiam exerceri, hac quæ sequitur forma vti poterit.

Cùm stat.

Meminerit stantis ante iudicem Christi.

Cùm sedet.

Sedentis Christi, cùm ei illudentes impij dicerēt; Aue Rex Iudæorum.

Cùm ambulat.

Per Samariam transeuntis, itemq; in Caluariæ montem ascendentis.

Cùm defatigatur.

Defatigati ex itinere, & super fontem sedentis.

Cùm equo insedit.

Vecti asino atque Hierosolymam ingredientis.

Cùm ægrotos inuisit.

Ægros sanantis.

Cùm eius bona opera reprehenduntur.

Accusationis Iudæorum & murmurationis, quòd Christus in Sabbatho curaret.

Cùm ei ab aliquo asperius respondetur.

Eius responsionis, sic respondes Pontifici? eius etiam colaphi, quem in Christi faciem sacratissimam impius minister impegit.

Cùm fame premitur.

Eius quam in deserto passus est.

Cùm friget.

Algentis præsepio Christi.

Cùm

Cùm ſitit.

In cruce ſitientis.

Cùm excitatur à ſomno.

A ſuis diſcipulis cùm in naui dormiret excitati.

Cùm in aduerſis deſeritur ab amicis.

A fugientibus diſcipulis deſtituti.

Cùm diſcedit ab amicis.

A Virgine ad paßionem abeuntis.

Cùm eius bonis operibus detrahitur.

Detractionis Iudæorum, cùm dicerent; In principe dæmoniorum eijcit dæmonia.

Cùm publicè contumeliã patitur.

Producti ad populum à Pilato dicente, Ecce homo.

Cùm falſò accuſant.

Accuſati in domo Caiphæ.

Cùm iniuriam patitur.

Ad mortem iniquiſsimè condemnati.

Cùm dolore aut morbo grauatur.

Flagellis cæſi ad columnam, ſpinisq; caput cincti, atque in crucem adacti, vbi à planta pedis ad verticem non erat in eo ſanitas.

Deniq; cùm morti propinquus eſt.

Morientis Chriſti recordetur, atque in patris manus ſpiritum commendantis.

Atque ita in omnibus Chriſto, quem ſimilia aut feciſſe, aut pati meminit, ſeſe offerat. Ita ex his & ſimilibus effectibus, magnum, qui ſe ex charitate hoc modo diligenter exercebit, fructũ

referre poterit.

Porrò quia hactenus ferè exteriorum rerum exempla posita sunt, de interioribus non nihil etiã addendum putauimus. Idq; in spiritualium præsertim virorum gratiam, qui non tam corporis quàm spiritus molestias, & labores sentiunt.

Cùm igitur à se datum ex Charitate cõsilium videt à proximo non recipi, meminerit Christi etiam consilia fuisse à plerisq; spreta.

Cùm offendi paßim Deum videns ægrè fert; vehementer commotum Christum ex templo vendentes atque ementes aliquando eiecisse recordetur.

Cùm videt spiritualem aliquem amicum virtutis viam deserere; quid Christus senserit, cum Iudã vidit veritatis viam deserentem.

Cùm considerat, quàm pauci sint pastores in domo Dei, qui suo pro dignitate munere fungantur; quid senserit Christus cùm dixit; Meßis quidem multa, operarij autem pauci; atque ea causa quãtùm fleuerit.

Cùm dolet ob defectus proprios; vidisse dominum eos antequàm essent & doluisse.

Cùm videt collapsum aliquem, ex perfectionis statu; quàm Christus ægrè tulerit casum Petri, qui se antea fuisset confessus filium Dei, & transfiguratum in monte vidisset.

Cùm tentationibus premitur; quas Christus tulerit in deserto.

Cùm videt malis bonorum ſocietatem diſplicere; quo animo Chriſtus fuerit, cùm Geraſenos, ad quos bonitate & charitate permotus venerat, rogãtes videret, vt ab illorũ ipſe finibus diſcederet.
Cùm dolenter proximi alicuius peccata; cogitet appropinquantem Chriſtum Hieroſolimorum Ciuitati ſuper eam fleuiſſe.
Cùm imperfectam fidem habere quenquam videt, meminerit dicentem Chriſtum diſcipulis, qui ob incredulitatem Dæmonium eijcere non potuerãt; O generatio incredula, vſquequò patiar vos?
Cùm irridẽt bonos mali; dictũ eſſe Chriſto in cruce, alios ſaluos fecit, ſeipſum nõ poteſt ſaluũ facere.
Cùm hi qui malè vixerant moriuntur; magnopere doluiſſe Chriſtum paucis videns ſuum eſſe ſanguinem profuturum.
Cùm ſibi deuotionis ſpiritũ deeſſe ſentit, dicẽtẽ Chriſtum; Deus Deus meus, vt quid dereliquiſti me?
Cùm Dei quis nomen blaſphemat; vidiſſe id Chriſtum olim, & doluiſſe.
Cùm ſe familiaritati Dei priuari ſentit, eiq; cupit eſſe quàm coniunctiſsimus, aut cùm ſe huius vitæ periculis eripi optat; quanta illa fuerit Chriſti charitas cùm patrem pro re hac ita oraret; Pater pro eis rogo vt vnum omnes ſint, ſicut tu pater in me & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint.
Hæc (inquam) ita cogitanda, & cùm quid accidit, id in mẽtẽ reducendũ, quod Chriſtus in ſimili ſtatu cõſtitutus ſenſerit, eiq; quod nos vel agimus, vel pati-

mur, offerendũ. Qua in re sedulã quisq; debet operã ponere, nec sibi tantã salutis occasionem oblatã eripi sinere: alioquin nõ solùm turpis negligentiæ, sed etiã insignis erit ingratitudinis nota si quæ tã facilè possumus assequi bona, parui faciamus. Quare te oro, moneo, atq; hortor, o anima quæcũq; es, ne tantũ bonũ negligas: sed cogites quàm sit facile quod à te exigit Deus, quãta verò largiri cupiat. Petit enim ex te quæ etiã ipso nõ petẽte, fueras factura: & ambulãdũ enim est, & cõmedendũ, & laborãdũ, & ægrotandũ deniq; ac moriendũ. Quæ tu, & eiusmodi cætera, si tua aut mundi causa agas vel patiaris, præterquàm q; & laboriosa erũt, nullũ ex his fructũ referes: si autẽ Christi amore agas, ac feras, & erit tibi leuior labor (recreat enim Christus pro se laborantes) & vbi ipsa transacta erunt præmium accipies, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec vlla potest lingua enarrare. Quãobrẽ cõmittẽdũ nullo modo est, vt tantam culpa nostra felicitatẽ amittamus. Sed in id potius totis viribus incũbendũ, vt Christũ in omnibus imitemur. Ita fiet vt illa nos subinde verba cõsolentur; Qui sequitur me nõ ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ: lucem videlicet illam quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, omnesq; beatos in vitæ æternæ portum feliciter perduxit. Quò nos Deus gratia sua tandem aliquando perducere dignetur, vt patrem, filium, & Spiritum sanctum laudemus, & glorificemus in secula seculorum, Amen.

TRACTATUS TERTIUS.

COLLYRIVM SPIRITVALE.

PROLOGVS.

EX dãnis quæ nobis superbia affert, potest humilitatis fructus agnosci, quæ eò in scriptura magis celebratur, quò magis est ad vitã spiritualẽ inter virtutes cæteras necessaria; quippe quæ sit totiꝰ ædificij spũalis fundamẽtũ. Parũ enim ꝓfuerit sciẽtiã, aut fortitudinẽ, aut liberalitatẽ, aut eiusmodi virtutes acquisisse, nisi eas quis humilitate cõseruet. Et enim qd prodest eleemosyna, quã, cũ destituitur humilitate, vanæ gloriæ vitiũ inficit? Quis porrò fructꝰ ea quæ fortiter facta putatur sequi potest, si humilitate

careant hi qui ea gesserunt ? Id quod cùm de reliquis virtutibus dici poßit, planè apparet magnum esse superbiæ detrimentum: idque vel ex eo cognosci potest, quòd hæc vna de cœlo Luciferum deiecit, & hominem ex eo quo fuerat honore præditus deturbatum, similem iumentis effecerit. Quod cùm ita sit, non puto esse neceßarium humilitatis virtutem magnopere commendare, sine qua, quod altum hominibus esse videtur, abominabile est ante Deum: tantùm itaq; ea tradam, in quibus si diligenter versemur, hanc poterimus virtutem faciliùs consequi: quã nisi diligenter custodiamus, quæ est inimicorum nostrorum in oppugnãdo dexteritas, facilè erit amittere. Quare attẽtè quæ sequuntur considerãda sunt ei, qui velit tanto hoc præsidio cõtra omne

genus mali vti, de quo scriptum est; Deus superbis resistit, humilibus autẽ dat gratiam. Quod vt studiosè facias, amice lector, id te monere possit, quòd cùm Beatissima virgo virtutibus omnibus cumulata esset, humilitatis tamẽ solius videtur meminisse, cùm Dominum magnificans dixit; Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Quod cùm ad humilitatis commendationem magnopere facit, tũ illud quòd Dominus præ cæteris virtutibus humilitatem, & mansuetudinẽ à se homines discere vult: quod certè omnes deberet maximè excitare, ad diligenter in hac præcipuè virtute operam ponendam. Luc. 1.

ARGVMENTVM.

CVm hoc vnũ præcipuè nos ſoleat in ſuperbiã efferre, ꝙ nobis plus æquo tribuimus; par eſt tãtum hoc malũ atq; animæ detrimẽtũ, quod ei ſui ignoratio affert, cõtrario adhibito remedio pellere. Quocirca vt ſolet aduerſarius ea mẽti offerre, quæ hominis cogitationẽ diſsipãt, atq; à ſui cognitione auertũt, ita cõtrà opus eſt, in his mẽtẽ aſsiduè exerceri, eaq́; cõſiderare, quibus in vera humilitate cõſeruetur. Quò verò vbiq́ue ſe poſsit defendere quãdo vndiq́; oppugnatur, tractatũ hũc (quò id inſtituimus docere, quo ſe quiſq́; pacto in ſpiritualibus rebus atq; corporalibus, quo etiã in exterioribus, atq; interioribus poſsit cõfundere, id eſt, de ſe vt debet humiliter ſentire, ſeq́ue in omnibus humiliter gerere) ita diuidemus; vt primo loco dicamus, quemadmodum eorum quæ ſub terra ſunt poſsit conſideratione confundi: ſecundo verò, vt ijs quæ ſunt ſuper terram, inanimatis videlicet creaturis, atq; ijs quæ vegetandi & ſentiendi vim habent, ex proximis deniq́ue atque ex te ipſo, humilitatis fructum poſsit referre: poſtremo, vt ex ijs quæ in cœlo ſunt & ſuper cœlum, Angelis nimirum & ſanctis; diuina deniq́ue maieſtate, eundem confuſionis fructum reportet: ita poſsit anima vbiq́ue & humilis eſſe, & Deo placere.

PRIMA PARS, QVA ID TRADITVR, QVEMADMODVM EOrum quæ sub terra sunt se posit anima consideratione confundere.

MVLTA *sunt in inferni consideratione, quæ ad nostrã cõfusionẽ atq; humilitatẽ plurimũ valeãt. Primũ enim quẽ nõ moueat, q̃, cùm vno solo peccato in tãta supplicia dæmones sint cõiecti, se tñ qui tã multa cõmiserint necdũ vidẽt digna supplicia pati? Quẽ inquã nõ cõfundat, qui in se Dei patiẽtiã tãtã experitur, vt cũ tã seuerus iudex fuerit in dæmones, ei locũ pœnitẽtiæ tã benignus cõcedat? Quod eò magis permouere vnũ quẽq; debet, q̃ eã soleãt homines in persuadẽdo alijs peccato diligẽtiã adhibere, quã nec à Lucifero factã vsquã legimus: nec enim verbis tãtũ homines, solaq́;, vt Lucifer, significatione, sed importunis etiã precibus, sed pecunia, sed honore, sed vita, omnibus deniq; quibuscũq; possunt modis alios in peccatũ impellunt: vt hominũ malitia hac certè in parte Luciferi malitiã excedere videatur. Quod vel vnũ, hominũ superbiã eò vsq; deberet deprimere, tãtamq; homini cõfusionẽ afferre, vt ea, aliqua saltẽ ex parte, quod in inferno supplicij peccata nostra merẽtur cõpẽsaretur. Accedit huc, q̃ eò vsq; ꝓcedit plerũq; hominũ nequitia, ne dicã insania, vt ipsum etiã dæmonẽ* Confundit nos Infernus. Dæmones.

soleat ad se tentandum prouocare, eiq́; ad sui interitum tanquàm arma præbere: vt mihi immeritò facere videantur, qui, cuius ipsi damni causa sunt, in Dæmonem culpam solent reijcere. Quod si qui alios ad crimina pepulerunt, vix pro confusione inter eos consistere possunt ante terrenum iudicem, quanta par est confusione plenum esse, qui se cum Dæmonibus ante Christi tribunal sisti consideret? Hæc si quis qua debet attentione secum reputet, possit ille quidem, & certè debet, ob propriam malitiã eò vsq; confundi, dum plenè intelligat quanta non solùm in hac vita, sed in ea etiam quæ nullum sit finem habitura, suis peccatis supplicia promeruerit. Ita fiet, vt leue ei videatur omne quidquid in hac patitur, si cum ijs conferat quæ in inferno (si cum eo pro meritis actum esset) fuisset passurus. Itaq́; confusione plenus & suam miseriam agnoscat, & eam, qua se tamen indignum sentit, misericordiam petat.

Ne verò quisquam eorum, qui se ijs (de quibus iã diximus) malis liberum putat, existimet, nõ esse cur se magnopere confundat; ita quisq́; secum de hac re reputet, nihil esse cur de se minus humiliter sentiat, quin potius eò maiori se confusionis obligatione obstringi, quòd vna eum tantis malis Dei gratia per singula temporum momenta eripiat: quæ nisi hominibus præsens eßet, quis non in peccati foueã caderet, adeoq; æternis supplicijs dignus esset? Cùm verò hæc Dei misericordia euaserit, quas non ei gratiarum actiones debeat? Magna certè ijs se confundẽdi

causa

causa inest, qui cùm perpetuo Dei misericordiam tantam experiantur, tantopere nihilominus sunt ingrati: atque eò magis humiliari debent, quò se minus Dei gratia dignos agnoscunt, nihilq; minus in Dei obsequio facere debent, quàm si ex inferno educerentur fuissent facturi. Quam si quisque obligationem rectè consideret, seq; pro beneficiorum magnitudine parum posse Deo referre intelligat, hic non animum despondeat, sed illa se Prophetæ admonitione consoletur; Ne auertatur humilis factus confusus, pauper & inops laudabunt nomen tuum. Denique si coram Dæmonibus habet homo multa quibus se confundat, nihil se minus debet coram reliquis damnatis confundere, quando intelligit multos esse ob vnum peccatum tãtùm coniectos in infernum. Vbi, quid sentire æquum est eum, qui se tanta tamq; multa peccasse agnoscit? Debet certè qui hæc consideret quantùm illos peccatis, tãtùm etiam confusione si potest superare. Damnati.

Iam verò si eos qui in limbo sunt consideres, quantaq; te Deus misericordia à multis quæ accidere solent periculis ereptum, ad baptismi gratiam ne illò caderes tandem perduxerit, est certè quod plores, lachrymisq; tantam ingratitudinem diluas: eoq; magis, quod qui in limbo sunt nullum vnquam mortale peccatum commiserunt, tu verò quoties id commisisti, toties fuisti infernum promeritus. Quòd si illi minori peccato in tam profundum locum deiecti sunt, qua tu fronte audeas super terram viuere, qui Limbus.

Deum toties grauißimè offendisti? Quibus verò oculis audeas Dei visionem contemplari, qua illi multò minore culpa priuati sunt? Hæc si rectè consideres, nec illos qui in limbo sunt, dum tua illorum peccatis confers, intentis audeas sat scio oculis aspicere.

Purgatoriũ At eorum consideratio qui in Purgatorio sunt, eò nos debet magis cõfundere, quòd illi quamquam tuto iam loco, tantisq; mundi malis erepti, certi præterea nunquam se amplius Deum offensuros, in portum denique prouecti, in supplicijs tamen sunt. Nos verò & tempestatibus iactamur, & salutis nostræ incerti, inter astutos admodum & acerrimos hostes, adeoq; in perpetuis periculis versamur. Quòd si cuiquam confusionem minuat, quòd illos intelligit digna peccatis supplicia pendere, is ita putet, nonnullos fortasse ibi cruciari suo vel exemplo, vel prauis consilijs, vel scandalo, vel denique negligentia in peccatum impulsos: plerosq; etiam ibi diutius retineri, quòd eius orationibus, alijsq; suffragijs minus adiuuentur. Id ergo istum (quisquis est) confundat, quòd eis vt patiantur causa fuerit, opem vt liberentur aut nullam, aut exiguam ferat: propriasq; putet eorum culpas, & suas, quia nescit an solo purgatorio igne sint diluendæ, eò se magis magisque confundat.

SECVNDA PARS QVA ID TRADITVR, QVEMADMODVM eorum quæ in terra conspicimus consideratione confundi debeamus.

SI eorum qui noxij sunt comparatione nocentiores inuenimur, quales coram innoxijs rebus quæso apparebimus? Etenim si eorum qui peccarunt consideratio nostram magnopere superbiam deprimit, quantò nos eorum consideratio humiliare debet, quæ nunquam à creatoris præcepto vlla in re discesserunt? Inanimes dico creaturas, quæ solùm vegetãdi vel sentiendi vim habent, vehementer quidem arguunt nostram inobedientiam, ingratitudinem, atque inertiam. Terra quidem quæ fructum profert nos planè reprehendit qui infructuosi atque steriles sumus. Aqua verò dũ prata irrigat, sitim sedat, eáq; facit ob quæ à Deo data hominibus est, quantùm eos arguit qui eam tunc creatori negant, cùm ipsius nomine petenti pauperi præbere omittũt? Iam verò, ignis dũ sapidas carnes reddit, quantũ eorũ crudelitatẽ condẽnat qui proximi carnẽ inclemẽter tractant? Quantùm porrò aer qui nostrã perpetuò vitã tuetur, negligẽtiã nostram

Confundit nos terra.

Aqua.

Ignis.

Aer.

in Dei

in Dei obsequio, quos vel vna hæc res maxima Deo seruiendi obligatione deuincit. Petræ verò quæ in Christi paßionem quamquã insensibiles scissæ sunt, quantùm deberent nostram duritiem atque incredulitatem confundere? Est mel palato dulce, nos vero Deo amarißimi: suauis est florum odor, at nostrorum quantus est peccatorum fœtor? Crescunt plantæ, sursumq́; tendunt, at homo dum vilia sectatur se magis magisq́; in dies deprimit, cui quantò esset consultius vel in hac re arbores imitari, quæ quò in profundum plures radices iaciunt, maiorem ex ijs ad ramos virtutem trahunt, sic enim homo si profundas humilitatis radices iaceret, magnum virtutum fructum referret. Iam verò quem non moueant iumentorum seruitia? cum præsertim ijs exhibent qui se peccatis iumentis similes reddiderunt? Quantò vero dignior est, qui hæc malè tractat, qui malè tractetur, aut quis non iure miretur obedire hæc illis, qui Dei tamen voluntati repugnent? Induit te Aries pelle, & vestit lana, suisq́; sustentat carnibus: tu vero eis, cùm in Dei gloriam vti deberes his, atque alijs Dei beneficijs abuteris, dumq́; mille modis tuæ concupiscentiæ studes satisfacere, & creaturis & Deo iniuriam facis. Fatigatum laborẽ leuant supposito tergo iumenta, seduloq́; in ea re suo qui eas in hunc finem creauit creatori parent: tu vero nihil minus quàm finem tuum aut cogitas, aut quæris, quem certè par erat Deo aliquam (si ita dicere licet) quietem adferre, quando ex eius creaturis tantum in labore

Lapides. Mel. Flores. Plantæ. Iumenta. Aries.

leuamen capis? Non est quidem quod quiete putemus indigere Deum, qui quidem summa est sui atq; omnium felicitas, sed quiescere tamen (quæ eius est benignitas) putari se vult in iustorum animis, deliciasq; suas ait esse cum filijs hominum, de quibus tamen in hunc modum meritò conqueritur; Laboraui sustinens. O quantùm verbum hoc ad nostram confusionem valere debet, quando nostris Deo operibus laboris causa sumus, cùm quietis tamen esse deberemus? Itaque non de brutis sed hominibus dictum est; Pœnitet me fecisse hominem. Hæc te ô puluis & cinis humilient, hæc tibi lachrymas excutiãt: idque præsertim cùm creaturarum seruitio quietem tibi adferri sentis, quando non tu similiter erga Deum te geris. Cùm vero iumentis tuis pabulum das ita puta, quantò æquius est illis te, quàm tibi illa seruire quæ nunquam Deo nec rebellia, nec ingrata fuerunt.

Serpentium prudentia qui feruntur admota altera aure terræ, alteram, ne vocem incantatoris audiant, cauda occludere: tuæ te imprudentiæ admoneat, qui ne ad Dæmonis quidem tentationes aures claudere didicisti. Tuam tibi inertiam formica demõstret, ea in æstate præparans quæ sint ipsi in hyeme vsui futura, quod vel vnum planè tuam negligentiam arguit, qui non ea dum viuis merita præpares, quibus sis post hanc vitam maximè opus habiturus. Serpentes. Formicæ.

Quò verò sit latior meditandi campus apes cogita, & Bombyces, & eiusmodi reliqua animalia, Apes. Bombyces.

ita

ita tibi admiranda multa, quæq́; magnam in te excitent confusionem occurrent: quæ nos consultò omittimus, ne prolixiores simus: simul etiam quòd nobis id propositum sit vt rem tantùm indicemus, quæ sit diligenter ab vnoquoque cogitanda, maiora melioribus ingenijs relinquentes. Hoc verò *interim admonemus, magnam in creaturis omnibus suppetere confusionis materiam, si quoties vna quælibet occurrit persuasum habeas, te quoties creatorem offendisti, non id meruisse tantùm vt earum obsequio careres, sed vt illæ etiam in te* Dei *iniuriam vlciscerentur.* Quod *cùm eas necdum fecisse vides sed tibi adhuc seruire, quantas debes quantaq́; cum humilitate* Dei *misericordiæ laudes? quàm sæpè porrò te ad* Dei *obsequium paratum offerre?*

Sus. Canis. *Ne vero quenquam impediat quorundam brutorum consideratio, dumq́; vel volutantem se in luto suem conspicit, aut cum resumentem canem videt quod euomuerat, se illis putet non esse sordidiorem.* Vtq́; *de rebus iudicet quisque, vt par est, sciendum est, nihil per se malum esse, nisi quatenus in conspectu* Dei *vel* Dei *iudicio malum est.* Quare *cum ea quæ de sue, & de cane diximus (quippe quæ sint eis naturalia) non habeantur mala coram* Deo, *non esse à nobis mala existimanda, sed illud potiùs cogitandum peccatori quale sit, aut quas mereatur pœnas cùm faciat sus secundum naturam dum voluitur in luto, facit ille contra naturam suam cùm* Deum *nec amat, nec* Deo *seruit.* Cumq́; *in peccato*

quiescit

quiescit, in quanto sordidiore quàm sus luto voluetetur: quantoq́; (cum ad relictum peccatum redit) fœdius quã canis ad vomitum reuertatur, atque id eum confundat: eoq́; magis quòd ista intelligit Deo magnopere displicere. Non itaque quenquam reuocent à confusione, quorundam irrationalium animalium facta, sed sua quemque malè acta confundant, qui iudicio libero præditus omne potuit & debuit malum vitare. Atque hæc de ijs quæ ratione carent. Sequitur vt dicamus quemadmodum nos debeat rationalium creaturarum, id est, proximorum nostrorum consideratio confundere. Sunt igitur in his superiores alij, alij æquales, alij vero inferiores; de superioribus pauca dicam, quando eorum autoritas & in te potestas tantopere debet mouere ad humilitatem cum præsentes sunt, vt nisi te humillimè coram ipsis geras, rationis iudicio carere videri poßis, qui non consideres quam illi, & qualem personam gerant.

Rationalia confundũt nos.

Superiores

Confundat verò te magnoq́; timore concutiat quod cum sint hi ministri Dei non de te, qui diuinam maiestatem læseris, pœnas sumant. Itaque si iubeant aliquid, si reprehendant, si castigent, id tibi, quamquam alijs durum videri poßit, debet leue, & suaue videri, siue id cogites, quod mereris siue id memineris quod olim sub dæmonis potestate faciebas, cum videlicet sub eius vexillo peccato seruires, eiusq; in rebus non ferendis iugum

ferres:

ferres: vtebatur enim te tãquã carnifice, cùm videlicet te, ad perpetrandum opere aut mente homicidium, adigebat: te denique tanquam fœtidorum & corporum, & animarum vectore, vtebatur, cùm tuis vel exemplis, vel persuasionibus multi in peccatum cadentes in infernum tandem præcipites ibant. Hanc *tu tam miseram seruitutem si tecum reputes, dulcia tibi videbuntur omnia superiorum tuorum præcepta, cùm te præsertim illi non iubeant facere, nisi quæ ad pacificam, quietamq́; , & fraternæ charitatis plenam vitam pertinent: teq́; indignum iudicabis qui eos habeas superiores, qui sint ipsi ministri principis pacis, & tibi occasio magna merendi vitam æternam: atque hæc de superioribus sint satis.*

Æquales. *Æqualium consideratio ita te confundet, si te indignum putes qui æqualis dicaris ijs, quibus vel dignitate, vel officio minor non sis, debes enim illorum virtutes cogitare quibus te coram* Deo *maiores sunt.* Quod *vt tibi persuasum omnino sit, ita cogita, neminem tibi te ipso in malis notiorem esse: scis enim de te ipse quàm multa & malè cogites, & appetas, aliorum verò interiora peccata non tibi perinde certa sunt.* Quod *cũ ita sit, sintq́; tibi peccata tua certa, aliorum autem incerta, meritò te debes peiorem cæteris iudicare, adeoq́; reliquis inferiorem.*

Infirmi. *Quocirca si quenquam vides infirmum cùm tu sanus sis, noli efferri, sed potius humiliter considera tractari illum à patre cœlesti tanquã dilectum filiũ*

filium, te verò paterna correctione, & amoris plena indignum esse: contrà verò si tu ægrotus sis, puta te id tuis peccatis meruisse, alios verò qui prospera vtuntur valetudine id consequutos, tanquam quibus non magna pro peccatis satisfactione opus sit.

Si diues sis, illud time, quàm difficilè qui pecunias habent in regnum Dei introibunt: si proximus, cogita ei, quòd fidelis sit dispensator rerum domini, auctum fuisse talentum. Diuites.

Si pauper sis, Dei iusto iudicio, & tuis meritis tribue, qui vel spiritualia bona tibi à Deo data dissipaueris, aut egentes proximos re cum posses, aut orationibus atque alijs huiusmodi eleemosynis nõ iuueris: si proximus, existima eius à Deo votis satisfactum, magnoq; illum à Deo beneficio cumulatũ, qui Christo paupertate similis effectus sit. Ita te si in proximorum rebus geras, deq; illis & te sentias (vt par est) nunquam tibi confusionis materia deerit. Pauperes.

Nec vero putes defuturam in rebus inferiorũ; nec enim hi quod sint inferiores officio, contẽnendi sunt, sed potius eò pluris sunt faciẽdi, quod ijs tãquã fortioribus maiora onera Deus iniũgat, tecum vero tãquã cũ imbecilliori clemẽter agat, qui illorum non poßis (quæ tua est infirmitas) more viuere: nec enim tantùm habes animi, aut virium, vt noctu diuq; poßis tam multa pati. Quod si cogites quàm illorum pleriq; læto animo suos ferant labores, quamq; paucis in sustentanda vita contenti sint: denique si cum eorum virtute tuam imbecillitatem confe- Inferiores.

feras, magnam humilitatis materiam habebis.

Famuli.

Cùm te famuli comitātur id te confundat, quòd cùm Christū deserueris, eiq; debitū honorē negaueris illi te sequuntur tamē, & magno honore prosequūtur. Adde quod tibi seruiunt, ad cœleste regnum creati: cogita cùm tu es in peccato, & illi in gratia, indignum te esse qui illis seruias. Confundat te illud Christi exemplū, cùm discipulorū pedes lauit. Confundat quod dixit; Nō veni ministrari, sed ministrare. Confundat te tandē corā omnibus eorum creatio: sunt enim ad imaginē Dei & similitudinē facti, tantoq; opere chari æterno patri, vt pro eis vnigenitū dederit.

Infideles.

Atque id te debet coram infidelibus cōfundere, quando & ad eādem imaginē creati sunt, & pro omnibus Christus mortuus est: eoq; magis coram his debès confundi, quòd fidei illi lumine destituti, ijsq; quibus Deus solet suos recreationibus cōsolari, multa tamen magnaq; patiuntur in ieiunijs, ceremonijs, atq; eiusmodi alijs: tu verò christianus, & Spiritus sancti gratia illustratus, donoq; fortitudinis adiutus, & diuino amore subleuatus, in minimis quibusq; ita fatigaris vt leuem pœnitentiam vel ferre non posse, vel si feras magnum te aliquid facere putes. Excitent itaque te ad confusionē infideles: tecumq; sæpe id cogita, si fuissent in Tyro & Sydone factæ virtutes quæ factæ sunt in te, olim in cilicio & cinere pœnitētiā egissent; hoc est, si infideles, quod tu, lumē fidei recepissent, quantò Deo quàm tu gratiores fuissent? Deplora itaq; quòd tam inutilis sis, talisq;,

vt

vt coram Iudæis etiā cōfundi debeas. Crucifixerunt illi quidē Christū, sed semel, sed ignorantes cū tu verò crucifixisti sæpe peccādo, quē scires tamē ad dexterā patris in gloria sedere. Quod si te illi cōfundūt, quātùm putas te cōfundet quilibet Christianus? Etenim si Angeli imagini honorē deferimus propter eum quem repræsentat, quanto eum in honore habere par est, qui in se viuentis Christi imaginem gerat, & Deus participatione sit, sicut scriptum est; Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Iudæi.

Quò verò tandem ea absoluam quæ ad proximos pertinent, aduertendum id est, quod puto magnopere conducere ad confusionis conseruationem: dæmonem videlicet exercitiū hoc quibuscūque potest rationibus vndiq; oppugnare, atque ita vehemēter, vt magna ei diligentia opus sit, qui ab illo magnum nolit accipere detrimentū. Est itaque necessè ita eiusmodi veluti habitū acquisiisse, vt simul ac cū proximis aliquid agendū sit, eo vnūquēq; in honore habeamus, tāquā si nostri essent omnes aut domini, aut præceptores: eaq; vnūquēque attentione audiamus, eorumq; cōsilia sequamur, tanquā si nobis per eos Deus loqueretur: caueamusq; magnopere nostrū illorum iudicio iudicium præferre. Qua in re, duabus de causis peccari solet; altera, quòd nemo in causa propria idoneus sit iudex; altera quod aliquādo adulatione, sæpe verò ex ignorantia pauci de rebus sentiunt vt par est. Itaque nonnunquam astuti & vafri tanquā prudentes laudantur, & qui omnia

irrident, sapientes habentur, cùm contra tamē de ijs sentiendum esset. Quocirca tutum est etiā in bonis tum gratiæ, tum naturæ, & timere ne decipiamur, & Deo in omnibus quæcunq; in alijs viderimus gloriam dare, omniaq; semper in meliorem partem interpretari. Quod si contingat eos aliquid facere quod rectum esse nō videatur, ne vtique iudicemus, quando nisi nostri nō nobis licet iudices esse: sed vel excusemus factum, vel inde mente auersa eorū bene acta consideremus, nostraq; cū illorū virtutibus vitia comparemus, ne vllū confusionis gradū (si aliter agimus) amittamus. Itaque si viderimus vel mortaliter peccantes, id cogitemus, vel fecisse ex ignorantia, vel iam ad Dei gratiam per pœnitentiā rediisse, futurumq; illis peccatum maioris hic pœnitentiæ, adeoq; gloriæ in cœlo perfectioris occasionem. Ne vero quicquam confusioni depereat, aduertendum in conuersationibus vbi maiora solent esse pericula. Vt si de mansuetudine agatur, veniat in mentem irarum tuarum: si de rebus pulchris, tuorum peccatorum fœditatis recorderis: si de magnatum potentia sermo fiat, id consideres, quàm nihil sis, nihilq; possis tum etiam cùm maximè aliquid efficere coneris: si de auaritia quis loquitur, tua inordinata desideria: si de humilitate, tuam superbiam memineris: atque ita in reliquis. Cùm mentio fit vitiorū, nostrorum recordemur: cum autem virtutum, eas nobis deesse cogitemus. Ita fiet vt confusionis materia nobis semper suppetat: idque in conuersationibus præscr=

In conuersationibus confundūt nos.
Mansuetudo.
Pulchritudo.
Potentia.
Auaritia.
Humilitas.
Vitia.
Virtutes.

præsertim, vbi maius est confusionis amittendæ periculum.

At vero vt ad eam quæ ex nostrarũ rerũ cõsideratione nascitur cõfusionẽ propius accedamus, pauca quædã attingẽda nobis sunt breuiter, nam lectori profundiorem eorũ considerationẽ relinquimus.

Prælatum igitur confundat, quod cùm Christus dicat; Animam meam pono pro ouibus meis; ipse in pascendis ouibus adeo sit negligens, vt ne eas quidẽ agnoscat omnes. Prælati.

Si sacerdos, cùm Christus dicat; Qui mihi ministrat, me sequatur; quam ipse viam instituerit, quæq; his manibus egerit quibus solet in sacrificio Christum tenere. Sacerdotes

Si concionator est cõfundatur quòd Christi officiũ exerceat, quodq; eius quæ prædicat exempla nõ sequatur, neque hisce quæ dicit cõsentanea opera faciat: veniat & illud in mentẽ; Eloquia Domini, eloquia casta: videatq;, si non satis mundũ v.s sit, quãta sit confusione dignus: illudq; timeat; Peccatori dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Quod si Paulus timebat ne cùm alijs prædicaret, ipse reprobus efficeretur, quantùm debet quisque concionatorum timere, seq; magnopere confundere? Concionatores.

Confundantur præterea præceptores & Doctores, vt qui cõfusione præcipuè opus habeãt, ait enim Apostolus; scientia inflat. Quod si quis ob scientiam extollitur, ea vel maximè causa confundi debet, Præceptores.

plus enim in eo ſapit quàm oporteat ſapere.

Diſcipuli. *Confundat diſcipulos ſua ipſorum ignorātia, qui niſi docerētur, brutis animantibus ſimiles eſſent: ſimul etiā, quod parum & in literis proficiāt, & ſua alijs ſcientia proſint, cùm debeant tamen eò magis prodeſſe multis, quò fuerint ſapientiores: denique quod cùm addunt ſcientiam, addunt etiā & dolorē.*

Religioſi. *Religioſus autem multò magis debet corā infidelibus, & chriſtianis reliquis cōfundi: quando ei non ſolū fidei lumē datū eſt, Chriſtiq́; iugū dulce impoſitū, ſed & vita omni ſolicitudine vacua ſpeciali quodam priuilegio conceſſa. Confundatur quod ex tam multis millibus electus ſit, qui ſi vocati fuiſſent, multò erant Deo gratiores futuri. Confundatur quod tam negligens, & diſtractus ſit in choro, vbi Deo aßiſtunt Angeli. Confundatur ob ſeruitia fratrum in culina, in valetudinario, atque alijs locis ipſi exhibita, qui neque cui ſeruiatur, neque qui ſeruiat dignus eſt. Confundant eum in cœnaculo fercula quæ Deus ipſi ſine vllo ipſius labore, aut ſolicitudine apponēda curat: veſtes etiā quibus induitur, & omnis domeſtica ſupellex in eius vſum parata: cumq́; his homines quorū opera, agri etiā quorū cultu, omnia deniq; , quibus tāquā medijs res eæ in hūc tādē ſtatū ad eius vtilitatē deuenerūt. Super omnia vero debet eū cōfundere, q, ſeruus Dei dicitur, qui ei tn̄ ſæpe ſit inimicus. Nomē certè id eſt, de quo Virgo beatißima tāquā gloriabatur cùm ſe diceret Ancillā Dei, quodque magnopere ſuperbos quoſq; cōfundere debeat.*

Con-

Confundat præterea religiosum magis magisq; domus Dei, quā tanquā filius inhabitat; cùm tamen à patris cœlestis perfectione tam longè absit, quotq; in ea passus conficit, tot tāquā fluctibus in confusionis pelago immergatur. Nam si domū domini decet sanctitudo, quomodo in ea iniquum fert Deus? aut cur ab orationis domo nō eijcitur indeuotus? Si porro eiusmodi est domus domini, vt magnus & rex, & propheta Dauid eligat in ea potius, quàm alibi habitare, seq; in ea cōtēptū & abiectū esse pro beatitudine ducat: quanta eius debet esse confusio, qui illic inuitus maneat? aut si manet libenter, tanto tamen est Dei beneficio ingratus? Confundat nos domus Dei.

Postremò, cum omnes religionis ceremoniæ confundant, quando eas vel non intelligit quorsum spectent, aut non aduertit, aut graues esse putat, aut sibi denique vtiles esse non curat. Ceremoniæ religionis.

Confundatur cùm pro amore Dei eleemosynā petit, est enim ea res insignis cuiusdā priuilegij; cogitetq; quale sit, quod pro ipso Deus, tāquam qui indigeat, his qui ei mēdicāti aliquid dāt se debitorē cōstituat, eiq; suū thesaurū crediderit. Quod si aliquādo quæ ipsi Dei causa data sunt, non in cū in quē petijt vsum insumpsit, tanq̄ sacrileg⁹ cōfundatur, qui Deo auferat, quod ipso petēte alij Deo dederunt. Cogitet cùm petit tanq̄ pauper, nisi animo pauper sit, falso se nomine petere: si verò petit ex curiositate, adeoq; cōtrà quàm Deus vult, deceptor est, & more eorū qui falsis vtūtur diplomatis numos à ꝓximo surripit. Piorū eleemosynæ.

Angelorũ munus.

Confundatur denique, quod cùm Dei nomine petit, Angelorum munere fungitur, qui ab hominibus semper tanquam Dei legati petũt: ab alijs quidẽ vt pauperibus subueniãt, ab alijs autẽ vt iniurias sibi factas remittãt, ab alijs vero vt Deo quã debẽt gloriã & honorem dent. Cùm vero eleemosynã acceperit cõfundatur, quod & danti Deo, & proximo ingratus sit: ita autẽ fiet vt cùm ei aliquid erit petendum, incipiat confundi, vt qui intelligat quanta eum eleemosyna obligatione deuinciat; solumque necessaria petat, quando eò maiori obligatione obstrictus est, quò plura acceperet.

Peregrinatio.

Cùm vero peregrinatur, caueat in eam cogitationẽ veniat, vt se Apostolicã vitam agere putet: sed illud potius cogitet eam pœnitẽtiæ loco sibi esse vitã attributam. Quod si est è religiosis inclusis, putet se tanquã feram indomitam voluisse dominum ab hominum conuersatione remouere.

Reges, & Principes.

Si Rex sit aut Princeps, confundatur quod in eo statu sit quẽ Christus vitauit, cùm eum vellẽt Iudæi Regẽ creare. Mirũ vero est audere quẽquã id munus assumere, quod Christus recusauit, nisi fortè id pro cruce habeat, & Christi amore subeat.

Domini.

Confundantur domini quod sint in requirendis reditibus valde diligentes, in puniendis autẽ peccatis publicis admodũ negligẽtes: timeãt vero quod pecunia alijsq; bonis vtũtur tanquam suis, nec eius soleãt meminisse à quo cuncta acceperunt. Confundantur porro quòd se magnum aliquid facere putant, cùm

eleemosyna pauperi subueniunt; nec cogitant se dare aliena, Deoq; quæ sua ipsius sunt reddere, in eoq; in quo se putant beneficium facere, magno à Deo beneficio cumulari. Quòd si vel tum cùm eleemosynam dant se debent confundere, quantò magis cùm in vanos vsus pecunias expendunt?

Cogitandum autem est equiti, in Euangelij defensionem, adeoq; ad promouendum honorem Dei assumptum sibi fuisse gladium. Quod si huius rei memoriam proprij honoris studium delet, suumq; diuino honorem præfert, quid nisi Euangelij persecutor est? Confundatur igitur tanquam Deo infidelis, cogitetq; se, quanquàm ab hominibus honorabilis habetur, esse peccati seruum, adeoq; Dei Sāctorum iudicio nullo non modo dignum honore, sed inferni supplicijs destinatum. Equites.

Commendatarij autem, qui in Religione aliqua professionem fecerunt, de obseruationis votorum negligentia cōfundantur. Eoq; magis, quòd se sciūt quàm ægrè ferre soleant sibi ab alijs præstitam fidem non seruari, vtq; de his, qui sibi aliquid promiserunt, plerumque ob violatam fidem pœnas sumant. Commēdatarij.

Confundantur famuli quòd adeo sint soliciti in dominorum gratia ineunda: quam si diligentiam in Dei seruitio adhibuissent, quantò citiùs, quamque veriorem gratiam iniissent? Seruire enim Deo regnare est. Famuli.

Cogitent iudices quanta seueritate in reos sentē- Iudices.

tiam ferant: confundantur verò, quòd Dei iudicium de quo ſcriptum eſt; Iudicium duriſsimum his qui præſunt fiet; nec ſecum diligenter reputent, nec perhorreſcant.

Aduocati. *Confundantur aduocati, quòd cùm alienis cauſis patrocinium ferant, ſint tamen conſcientiæ propriæ magnopere negligentes: nec verò idcirco efferantur quòd ſua alios videant opera indigere, indigent enim & ipſi multorum auxilio, in his quæ ad animam pertinent.*

Medici. *Confundantur medici cùm cogitant quemadmodum ægrotos tractent, quando ſciunt, cùm in morbum ipſi inciderint, quanta velint valetudinem ſuam diligentia procurari. Cogitent etiam animarum ſuarum vulnera: eoq; confundantur quod cùm medici appellentur, peruiores tamen ſint inducendi in ſe morbi, quàm pellendi.*

Mercatores *Confundat mercatores ſolicitudo ea, quam in emendo vili, caroq; pretio vendendo adhibent: ea propter ignorantes, quòd regnum cœlorum, quod gratis datur comparare neſciunt; emant verò infernum, quod magno & pretio emitur, & dolore poßidetur.*

¶ *Vt verò etiam ad reip. artifices veniamus.*

Sartores. *Confundantur ſartores, qui tantum in conficiendis alienis veſtibus ſtudium adhibent, cùm ſint ipſi tamen innocentiæ veſtis acceptæ in baptiſmate valde negligentes.*

Sutores. *Confundantur præterea ſutores, qui cùm in duriſsimum*

rißimum etiam corium acu penetrent, in se tamen diuinas inspirationes penetrare non sinant.

Et quis autem poßit de fœminarum statu pro dignitate differere, his præsertim temporibus quibus est tantopere vanitas hominum aucta? Fœminæ.

Confundantur itaq; virgines quòd sæpè statuerint nubere; & si enim id licitum est, quantò tamen satiùs Christo solo spõso esse contentas? atque essent quidem ipsæ Christo solo contentæ, si eum quanto possent amore diligerent. Virgines.

Confundantur maritatæ quòd in ornandis se sint admodum diligentes, eiusq; rei causa tam multa insumant: contrà verò in eo negligentissimæ sint, vt Christum induant. Cùm se torquibus aureis ornant, meminerint ferreas fuisse Christi catenas, eiq; ignominiæ causa iniectas. Cùm autem manus armillis ornant, ligatas Christi manus fuisse recordentur. Cùm porro se vestibus albis elegantiæ causa induunt, fuisse Christum alba veste indutum ignominiæ causa meminerint. Et confundantur non ipsæ modò, sed etiam viri, qui cùm eiusmodi vestium lautitias ferunt, Christi vituperijs gratiam parem non referunt. Quòd si illæ manuum suarum opera considerent, detrahent credo digitis annulos, vt ijs qui ornamento digni non sunt, cùm fœminis Christianis opera indigna fecerint. Maritatæ.

Confundantur viduæ quæ virorum mortem Viduæ.

tam

tam ægrè ferunt, quòd cùm ipsis Deus omnia impedimenta perfecti in se amoris abstulerit; tanto beneficio adeo ingratæ sint, vt sibi melius cum creatura fuiße, quàm cum Creatore, adeoq; Deum sperne re, impatienter lata virorum morte, significare videantur. Conqueruntur enim ereptos sibi viros, sed profectò de illis æquius conqueratur Deus, qui se ab illis sperni videat. Confundantur ergo illæ, audiantq; in hæc verba conquerentem Dominum; Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dißipatas, quæ continere non valent aquas: itemque illud; Quid inuenerunt in me iniquitatis, quia elongauerunt se à me?

Atque hæc de statibus dicta sufficiant, ne propositam breuitatem excedere videamur: simul etiam quòd facilè sit ex dictis reliqua colligere: & si quis ea quæ diximus diligenter cogitet, se confundendi occasionem semper habere.

Confundat nos Memoria.

Iam vt ad interiora veniamus. Confundere, o homo, de memoria tua: cùm enim hanc admirabilem potentiam tibi scias à Creatore in id esse datam, vt sui posses & semper, & suauiter meminisse; tu tamen in ea vilia quàm plurima reposuisti, hisq; eam ita occupásti, vt vix eius qui eam dedit posses recordari: itaque fit vt nulli ipsa minus quàm Creatori seruiat. Confundere igitur quòd ea in Domini sui iniuriam abusus sis, quòdque cùm in mentem tibi sæpe reducatur ab Ecclesia quidem qui sis, admoto quotannis cinere capiti, atque illis verbis additis; Me-

mento

mento homo quia puluis es, & in puluerem reuerteris: à ſcriptura verò nunc quidem finis tuus, cùm dicit; Memorare nouiſsima tua: nunc verò ea quæ cauſa tua Chriſtus paſſus ſit, cùm dicit; Recordare paupertatis, & transgreſsionis meæ, abſynthij & fellis: aliàs autem ſæpe alia: tu tamen nihil minus quàm hæc, & huiuſmodi alia meminiſſe videare; & meritò flere debeas, & cum Propheta dicere; Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum: eoque magis confundi, quòd in Dei aliquando obliuione fueris recreata.

Iam verò vt ad intellectum tranſeamus, quantus ſe in eo confuſionis campus aperit? qui cùm intelligat ſe in eum finem creatum eſſe, vt ſummum bonum intelligeret, ſæpe tamen non vana modò & inutilia, & tranſitoria, ſed peſſima etiam cogitat: atq; in ijs denique occupatur, quibus intelligit minime debere eſſe intentum. Flendum tibi certè eſt malum hoc, & quanta poſsis confuſione deplorandum. Intellectus

Quid autem de voluntate dicemus, qua cum Deũ ſuper omnia deberes diligere, ea tamen fueris proſequutus, quæ vel etiam cogitare pudeat, nedum dicere? Quid tibi inquam dicam, O cæca voluntas, quæ bonis æternis ſenſuum delitias prætuliſti? quam cùm dulcis Dei charitas in Seraphynorum choro poſſet conſtituere, mundi fœdus amor in inferna deiecit. Meritò quidem, o Anima, tuæ te debent potentiæ cõfundere, in quibus tam fœdatam videas imaginem Dei: poſsis tu quidem eas & debes cum dolore ijs Voluntas.

verbis

verbis reprehendere; Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus est: deq; eis in hunc modum conqueri; Quis vos, ò potentiæ, ò imago Dei, quis inquam vos perdidit? quis tibi ò memoria Dei memoriam abstulit? quis tibi o intellectus mentem eripuit? quis te decepit, ò voluntas? O quàm illud quadrat in te, o Anima, facti sunt principes eius, sicut arietes non inuenientes pascua. More enim arietum cùm pascua non inueniunt, potentiæ tuæ, quasi in Deo pascua non haberent, venenata pascua quæsierunt: adeoque ea causa viribus defectæ sunt, vt magna debeas confusione confundi.

¶ Ad sensus transeamus.

Oculi. Dedit quidem Deus oculos, vt creaturarum pulchritudine conspecta, in re omni se amares, ipsiq; pro omnibus gratias ageres: tu vero contrà quæcunq; vides consumis, aut ira veluti incēdens, aut auaritia concupiscens. Itaq; cùm oculi tui coram Deo esse deberent sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, basilisci (qui quæcunq; conspicit visu interficit) oculi facti sunt. Confundere igitur quòd lumen tibi datum in tenebras verteris: quodq; aures

Aures. & sanctis inspirationibus claudis, & murmurationibus

Lingua. aperis: quod qua deberes Deum lingua benedicere, hominibus maledicis: quod cùm solicitus sis ne quicquam malè oleat,

Nares. graue olens tamen peccatum non sentis: quòd deniq; durum esse videatur, si quid est

Tactus. pro Christo patiendum, suaue vero sit quod pro mūdo pateris.

Deplora

Deplora itaq; sensuum mala, atq; eius rei memoria humiles tibi, & confusionis plenas lachrymas exprimat. Quod si necdum satis hæc sunt, te caput tuũ confundat, quod spinis pressum non sit: confundant capilli quod non sint euulsi: manus autem & pedes, quod non transfixi clauis: reliqua te deniq; membra confundant, quod cùm nisi Dei virtute moueri non poßint, fueris tamen tu pedibus Christum persequutus, manibus autem atque operibus ipsum vulneraris, & lingua læseris. Deniq; si rectè rem reputes, tu tibi magna solus confusionis materia es: nec enim est in te quicquam de quo si diligenter cogites, non debeas magnopere confundi. Quod si in te sint, quæ non intelligas, vel ea causa maximè confundi debes, quod te ipse plenè non noueris. Nam vel quæ sit anima, aut quid in se habeat, aut corpori quemadmodum vnita sit, deniq;, vt sit à corpore separanda si ex te ipse quæras, scio, non poteris respondere. Quod si in rebus proprijs, tam es inscius, quàm eris obsecrò in alienis? Illud interim verum est, & in his quæ de te scis, & in his quæ ignoras, magnam tibi confusionis materiam suppetere. Caput. Capilli. Manus. Pedes.

Quod si mihi quisquam hoc loco obijciat, non in bonis, sed in malis tantùm operibus confusionis causam reperiri, id ego negauerim: puto enim in bonis etiam propterea nos debere confundi, quod ad bonum simus admodum imbecilles, adeo vero procliues in malum, vt magis mirum sit ex tam corrupta Bona.

natura

natura boni aliquid prodire, quàm ex rosario rosam nasci: est enim id roseto naturale, vt rosam proferat, at perfectum opus non sola hominis natura potest producere: nec enim Deo gratum quicquam sine eius gratia esse potest. Qui ergo miratur inter spinas ortam rosam, multò magis mirari debet boni aliquid à se factum: tantoq; magis confundi, quod videt in sterili solo, dignoque quod ob peccata in Deum maxima sale conspergatur, operetur mira Deus, atque id excolere perseueret. Quare non de malis tantùm operibus nos, sed de bonis etiam confundi possumus, & debemus. Si qua enim facimus bona, Deus est qui ea in nobis cœpit, fecit, atque perfecit: nostrum illud est, vt magis magisque confundamur atque humiliemur, qui Deo tam sæpe restiterimus, eamque quam meruimus pœnam eius clementia euaserimus.

TER-

TERTIA

PARS QVA ID TRADITVR, QVEMADMODVM cœlestium rerum contemplatione possimus confundi.

Vix scio quibus possim verbis de cœlestibus dicere, qui ne in terrenis quidem pro dignitate quanta in his confusionis causa sit potuerim declarare.

Est quidem certè vel in sola cœlestium motuum contemplatione magna confusionis materia, si cum tam admirabili ordine, nostrorum actuum inordinationem conferamus. Iam verò de planetis quid dicam? quos scimus semper & à superioribus recipere, & quam receperint virtutem perpetuo inferioribus communicare? Vnus ex rebus omnibus homo est, qui sibi, quo minus à Deo cœlestia bona recipiat impedimento est: eaq; cùm receperit, alijs negligit impartiri. Cumq; cœli omnes, & stellæ solis lumine vestiantur, vnus homo solis iustitiæ lumine indui recusat: magisq; (quemadmodum scriptum est) tenebras diligit, quàm lucem. Confundũt nos. Cæli. Planetę. Stellæ.

Quod si Angelos contemplemur, quantùm eorum quæso nos puritas atque innocentia cõfundet? quantùm id, quod eorum tanta, & sapientia, & cha= Angeli.

ritate præditorum consilia tam necessaria negligimus? Deficient me quidem verba nostram pro dignitate confusionem explicare volentem, siue cum Seraphinorum amore tepiditatem nostram, siue cum Cherubinorum scientia, nostram ignorantiam comparemus.

Quòd si cui fortè videbitur sublimiores esse Angelicos spiritus, quàm vt cum his puluis noster & Sancti. cinis debeat comparari; ad sanctos veniamus qui carne & sanguine constiterunt: neq; eis (quanquam hominibus) humana fragilitas impedimento fuit, quò minus pro Dei honore magna quædam, & admiranda opera perpetrarent. Cœlestium Martyres. itaq; hominum, terrenorum facta confundant; Martyrum quidem in tormentis constantia, & virtus, nostram in propositis inconstantiam atque infirmi- Cõfessores. tatem; Confessorum verò pœnitentia, vitæq; au- Virgines. steritas nostras delitias: virginum autem puritas, maximeq; nostri Domini, turpitudinem nostram cõfundat. Atque illud etiam, quòd sacratissimæ Virgi- Mater Dei. ni cùm simus obligatissimi propter filij educationẽ, qui esset pro nobis patri in cruce offerendus, gratiam tanto beneficio parem nunquàm rependimus: quin etiam sumus ingrati, adeò, vt nec ab ea misericordiam petere præ pudore audere deberemus.

Christus. At verò in Christi consideratione, quis possit pro dignitate confundi? aut quæ hic profunditas confusionis satis esse potest, vbi quis considerat Christum quod vnicum habet remedium, atque cõfugium

ita ſpreuiſſe, vt poſsit ille merito dicere; Proiectus ſum à facie oculorum tuorum? Eius enim pedum vulnera, ſegnities tua & torpor inflixit: tua eius latus inobedientia aperuit: manus eius opera tua clauis confixerunt: tua illi lingua fel propinauit: poſtremò, tua eius caput ſuperbia ſpinis cinxit. Atque vt vno verbo dicam, nihil eſt in Chriſto quod cùm videas non debeas meritò confundi: ſiquidem ſcriptum eſt; confundantur ſuperbi qui iniuſtè iniquitatem fecerunt in me.

Iam verò quid dicemus de confuſione quam Sanctiſsimæ Trinitatis conſpectus affert? aut quanta erit coram Deo confuſio ſi coram dæmone tanta fuit? Quibus porro oculis audebis patrem æternum aſpicere, qui eius vnicum filium ab illo miſſum, vt à te diſsipatam hæreditatem recuperaret, non ſolùm (vt par erat) non excepiſti, ſed in crucem etiam adegiſti? Quam reddes Deo pro credita tibi hæreditate rationem? Quid verò pro his quæ ab eo accepiſti & temporalibus, & ſpiritualibus bonis reſpondebis? Quid porrò dices Dei filio qui pro te omnia paſſus eſt? poteſt quidem ille meritò hominibus dicere; Cõfundantur homines, quòd cùm ego Deus è cœlo in terras eorum cauſa deſcenderim, proq; eorum ſalute homo fieri dignatus ſim, nolunt illi tamen mea cauſa peccati ſordes relinquere. Confundere ò homo, quando prius ego te dilexi, quàm tu me diligeres: prius ipſe ſeruiui tibi, quàm mihi ſeruires.

Sacratiſsima Trinitas.

ò dura hominum corda! ò ferrea pectora! qui cùm me alligatum columnæ videant, flagellis cæsum, & vulneratum amore, alligari peccato malunt quàm mihi adhærere, meoq; mundi amorem honori præponunt: nec intelligunt quàm sæuis à dæmone flagellis cædantur peccatorum vinculis colligati! Dedi ego homini viscera mea, quibus tanquàm firmissimæ columnæ complexu adhæreseat: contemnit ille tamen, eaq; sequitur quæ ipsum coram me merito condemnent. O hominum ingratitudinem! ò insensatas humanas mentes! mihi seruiunt bruta, me arbores atque herbæ laudant, vnus ex omnibus homo non agnoscit: sed more rabidi canis qui dominum suum morsu petit, contra me insurgit; dignus quem terris dehiscens absumat. Confundere, ò homo, pro quo Agnus mansuetus factus sum, & leo eße ferox tandem aliquando desine. Amplector ego te charitate, tu me cupiditatis flagellis cædis: cũq; ego te pretiosis humilitatis margaritis ornem, tu meo superbiæ spinas capiti infigis. Intelligant aliquando homines, non arcis includenda, sed in pauperes eroganda bona accepisse. Considerent quantopere à me diligantur, quos ego, ab ipsis in carcerem coniectus, inferni carcere eripiam: quemq; illi non desinunt ingratitudine crucifigere, ego charitate in charitatis viam reduco. Confundere, ò homo, quem cùm aspiciunt Angeli, tum contemptui habent, & decipiunt dæmones, atque in conspectu meo condemnant. Confundere inquam, & iudicium meum time, qui nisi

hic

hîc confundaris, & peccata tua fleas, magna te manet, & amara confusio. Quem vero non confundat, quod ego Deus, & Dominus, venatoris more perpetuo homines insequor, ne mihi qui tanti constiterint fortè pereant; illi vero me tanquàm venenosum serpentem semper fugiunt? Cur me non timent, & mea iudicia? Cur non vitam mutant qui mortis nec horam, nec diem sciunt?

Quid autem Spiritui sancto respondebis, aut quo ipsi ore loqui audebis? qui ei toties animæ tuæ portas occluseris, eumq; à te (vt dæmonem reciperes) impiè, atque impudenter excluseris? Confundimi ò miseri homines, quos cùm Deus creârit, vt essetis filij patris vestri qui in cœlis est, digna tamen cœlesti patre opera vix vnquàm faciatis. Est in eo infinita mansuetudo & benignitas, paratusq; semper est peccata remittere; vos vero iniquitate pleni, non solùm factas vobis iniurias non condonatis, sed his etiam qui de vobis nihil malè meruerunt iniuriam facitis. Est in eo summa bonitas, qua inimicis etiam dũ eos semper conseruat benefacit; vos antem etiam amicis malè facitis. Est in illo æterna sapientia, & prouidentia admirabilis qua vniuersum moderatur; in vobis autem insigne omnia perdendi studium, modò vt soli regnare positis. Sed vos per prophetam Deus ita reprehendit; Nunquid habitabitis vos soli in terra?

Conclusio operis.

Me non materia, sed tempus deficit: sint itaq; satis hæc

tis hæc ſapienti lectori, qui poßit ex paucis multa colligere, & confuſionis fructum conſequi: ſi præſertim aſsiduè, & diligenter in his ſe exerceat: quod quiſq; debet eo maiori ſtudio facere, quòd in eo maxima ſpiritualis fructus pars poſita ſit, vt noſtram infirmitatem & miſeriam agnoſcamus. Quod qui conſequuti ſunt, atq; eiuſmodi fundamento iacto ædificare cœperunt, poſſunt illi reliquam partem tutò ſuper extruere: nam qui ſecùs opus ædificant, his cùm altius opus ſurrexerit ſolet corruere. Accidit enim vt orationis conſolationes quæ ad virtutes ſolent conferre, niſi humilitate conſeruentur, in falſas fallacesq; conſolationes euadant. Ita boni deſideria, bona quidem ſunt, ſed ſi ea nobis ita tribuamus, vt non Dei eſſe beneficia agnoſcamus, cùm magnopere fallimur, tum non poſſumus tam infirmo iacto fundamento, quicquàm firmum extruere. Quamobrem qui ſua vult opera eſſe perfecta, ea & confuſione incipiat, & conſeruet, nec niſi confuſione comitante progredi quoquã audeat: ita fiet, vt qui cõfuſionem nunquàm deſerit, à Deo nunquàm deſeratur; qui cor contritum & humiliatum nunquàm deſpicit, ſed cum humilibus libenter conuerſatur. Hanc poſſumus dicere nuptialem veſtem, qua qui erit indutus à nuptijs non excludetur. Hoc eſt inſigne filiorũ Dei; hac indui oportet qui Chriſtum ſequi velit, quando ipſe ea ita indutus eſt, vt diceret; Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me. Quod ſi etiam Chriſti faciem cõ

 fuſio

fusio cooperuit qui est Angelorum speculum, & Sãctorũ gloria, cur non ea peccatoris facies cooperiatur? aut quis nisi ea indutus in Dei conspectum veni re audeat, cùm scriptum sit; Induantur qui detrahũt mihi pudore, & operantur sicut diploida confusione sua? Attende porro dicentem Dominum; Super quẽ requiescet spiritus meus nisi super humilem, & contritum spiritu, & trementem sermones meos? Quod si iustos etiam induit Deus confusione, non est quod se putet peccator sine ea viuere posse: cùm præsertim non solum iusti in terra, sed etiam in cœlo sancti veste hac induti sint. Quod vel ex illis Euãgelij verbis intelligi potest, quibus Christum in die iudicij ita alloquuntur; Quando te vidimus esurientem, & pauimus te? id enim dicunt tanquàm admirati, tam paruis operibus, tanta se præmia meruisse: id quod satis Augustinus iudicat, cùm sic dicentes inducit; Domine cur tantam, & talem nobis gloriam præparasti? Quod si hæc nos humilitas in cœlum euehit, æquum est eam hìc amplecti, eiq; nos tãquàm tabulæ in naufragio credere, neq; dubitare futurum vt ei innixi, periculoso miseræ huius vitæ pelago traiecto, in cœlestem tandem aliquando portum Dei misericordia perueniamus. Amen.

TRACTATUS QVARTVS.

DE PRÆPARATIONE AD SACRAM EVCHARISTIAM.

Confeſsio beneficiorum Dei.

DOMINE Deus omnipotens, creator omniũ, omnia obediunt tibi, & à te ſibi præfixum ordinẽ ſeruant; ſoli homines, in quibus ego miſerrimus ſum, à tua volũtate recedimus. Id quod nõ ſolùm à me peccatum eſſe, ſed alios etiã volui meæ eſſe volũtati obſequẽtes nec homines modò ad imaginẽ tuã factos, ſed etiam elemẽta volui mihi inſeruire: adeoq́; ſi ſecus accidiſſet quàm volebã, egrè tuli, vti ſi cũcta ipſe creaſſem. Cui quãto fuiſſet æquius ſi omnia reſtitiſſent, atq; in meã cuncta mortẽ conſpiraſſent, qui tua ipſe fuiſſem mãdata tranſgreſſus? Sed miſericordia tua factum eſt, vt nec in me illa iniurias tuas vlta ſint, nec de me miniſtri iuſtitiæ tuæ, meiq́; hoſtes dæmones pœnas ſumpſerint. Diſsimulaſti hactenùs Dñe Deus meus mihiq́; pœnitentiæ tempus bonitate tua immẽſa conceſsiſti, quo poſsẽ videlicet cæcitatẽ meã agnoſcere, atq; aliter quã antea vitã inſtituere. Eaq́; cauſa multis me mirãdisq́; modis, nũc cõcionibus, nũc lectionibus,

bus, aliàs vero inspirationibus sæpe admonuisti: quæ tamẽ omnia cũ facilè obliuioni traderẽ, nullas in me firmas radices iaciebãt. Sed cùm medicina tua omnia vulnera mea (quãquã maxima) longè superaret, addidisti id etiam Deus meus, vt mihi te omnia visibilia prædicarent. Videbam morientes homines; cũq; nemini viderẽ mortẽ parcere, sed vitã nostrã aliquo tandem fine concludi, mouebat me quidem res hæc, finemq; vitæ contemplanti, lux quædam affulgebat: sed, heu, facilè inde mens auocata, in solitas facilè tenebras recidebat: nec me (quæ tua clementia semper fuit) vnquam, quamq; id sæpe meritum, deseruisti, quin etiam alia subinde, atque alia remedia adhibebas. Cumq; satis tanto malo non essent visibilia hæc, tu ipse domine propius accessisti, dormientem excitasti, & ad cor meum dulciter allocutus, ita inuitasti, quasi te nunquam ego offendissem. Quod si ego beneficium, vt par erat, agnouissem, vel id vnũ me semper in officio continuisset: sed, heu, offendi te sæpius, sæpiusq; necesse fuit subinde cadentem à te leuari. Quodque dolendum mihi magis, magisque est, cùm mihi tam sæpe experta benignitas tua humiliare maximè debuisset, diuinaq; consolatio tua ad id valeret, vt passiones meas facilius mortificarem; tantis abusus beneficijs, humilitatisque & mortificationis propriæ oblitus, tuis etiam donis efferebar, alijsque eorum me causa præferebam, quæ me magis magisq; humilem reddere debuerant. Neque, id tibi satis fuit Domine Deus meus, vt me desere-

res, quòd in rem meam à te facta, in proprium ego damnum cuncta conuertebam; sed adiecisti plura, maioriq; mecum misericordia vsus, consolationem tuam, quæ mihi superbiæ causa erat, subtraxisti: vt vel sic agnoscerem tuum esse donum, quod nisi te dante habere non possem, nec te auferente, paulisper etiã retinere. Et (quod mihi reliquis maius videtur) me ita rursum consolari dignatus es, quasi ego, vt me consolatione priuares non meruissem. Quid retribuam tibi, ò domine, pro omnibus quæ retribuisti mihi? Sufficere hæc quidem mihi debuerant, vt tuas laudes nunquam intermitterem, sed mea me rursum iniquitas in aliud malum coniecit: cùm enim frequẽter experirer consolationes tuas, his, tanquam mihi deberentur, vti cœpi: cumq; noua semper beneficia esse agnoscere debuissem, atque in singulis consolationibus, charitatem tuam & misericordiã renouatis laudibus confiteri, cùm tu beneficia renouares, nouam ego ingratitudinem pro gratia referebam. Vsus es etiam hic domine misericordia tua, lumenq; quo malum istud agnoscerem, & agnito morbo remedium quærerem concessisti: quo etiam viderem, quoties ipse mihi impedimento fuissem, tuisq; vocationibus restitissem, tu verò meam quanta cum charitate semper salutem quæsijsses. Intelligo id iam domine, me mihi damnationis causam esse, atque id agere vt peream; te verò id velle, atque id quærere, vt saluus sim. Quod cùm ita sit, cur sim tam cœcus, tam verò mihi inimicus, vt à

me

me non quàm longißimè abeam, teq́; vnum ſequar, quando ego mihi mortis, tu mihi vitæ cauſa es: iuſtumque eſt, vt cùm deſero voluntatem tuam, meamq́; facio, me creaturæ tuæ eò vſque perſequantur dum perimant. Nam ſi tibi obediens ſum, omnia mihi ſcio eſſe dulcia futura, quando omnia ſeruiunt tibi, cui velim ego ad mortem vſque obedire. O immenſa bonitas, & vnicum peccatorum refugium, miſereat te miſeri huius, quem proprio ſanguine redemiſti. Scis domine quàm infirmus ſim, vtq́; ſatis non fuerit vocaſſe te, & propria manu cor meum tetigiſſe, ſed eſſe neceſſe vt nunquam inſpirare intermittas, meq́; ſemper mouere, vt faciam voluntatem tuam: alioqui ſi taceas, ero ſimilis deſcendentibus in lacum; & ſimulac deſerueris, me ipſe perdam. Fac domine agnoſcam, quid tibi debeam cùm ſancta inſpiras, quantaq́; debeam diligentia exequi quod iubes: in eo enim frequenter pecco, quòd tuas inſpirationes negligo, vel eis remiſſè admodum obtempero. Agnoſcam, inquam, domine, quantæ miſericordiæ ſit quod iubes, quantoq́; amore iubes. Agnoſcam etiam quam tuis præceptis obedientiam, & diligentiam debeam: etenim ſi terrenorum regum præceptis tanta cum diligentia obeditur, tantoq́; honori ducitur eorum iußis parere, quanta par eſt tua iuſſa & obedientia, & ſolicitudine capeſſere, qui es tu Rex Regum, & dominus dominantium? Agnoſcam te cùm inſpiras, qui ſis, & ego cui loqueris, qui ſim: agnoſcam, inquam,

inquam, te qui iubes creatorem esse, me verò cui iubes, puluerem esse & cinerem, finem autem præcepti nominis tui sanctificationem, cui gloria omnis, & honor debetur. Intelligam etiam præmium, quod ijs qui humiliter, & diligenter tua mandata fuerint executi in cœlis præparasti. Video quidem, ò cœlestis pater, indignum me esse qui exaudear, sed si respicis filium tuum vnigenitum, per quem id peto, si eius merita, & quod pro me soluit sanguinis pretium attendas, exaudies orationẽ meã. Cùm præsertim ille nobis ita promiserit iamiam moriturus, quidquid in nomine eius à te peteremus, nos esse consecuros. Æquum est itaque Domine, vt fiat quod ille promisit: cùm præsertim, nisi ita fiat, nos vti debemus voluntatem tuam facere non possimus.

PRÆPARATIO AD SAcram Euchariſtiam.

QVIBVS *diuina misericordia concessum est vt sacrosanctum sacramentum frequentent, hos tribus ante diebus habitationem tanto hospiti præparare non pigeat.*

Et primo quidem die supplicandum erit æterno patri, vt per eam charitatem, qua sic dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, sic etiam mouit patrum sanctorum, Patriarcharum, & Prophetarum corda, vt filij sui charißimi aductum magnis

precibus flagitarent: quippe qui diuino lumine illustrati intelligerent in illo vno suam esse salutem positam, perq; horum etiam merita, lachrymas, & desideria, nostra dignetur ad hoc sacrosanctum sacramentum corda præparare, quando veritatis ore dictum est; Nemo potest venire ad me, *nisi pater qui misit me traxerit eum: atque ad id, vtendum erit sequenti oratione, tempore matutino.*

Oratio.

Excita domine corda nostra ad præparandas vnigeniti tui vias, vt per eius aduentum purificatis tibi mentibus seruire mereamur. Qui tecum viuit *&c.*

Excitatorium.

Emitte *agnum*, Domine, *dominatorem terræ, de petra deserti ad montem filiæ* Sion. *Petet autem cùm hæc dicit à domino augeri sibi sancta desideria, eamq; mentis munditiem concedi, qua filij* Dei *templum fieri possit.*

Aliud Excitatorium.

Quis *poterit cogitare diem aduentus eius? & quis stabit ad videndum eum?*

Vesperi verò ad Angelorum Reginam *eundum erit, eiq; flexis genibus supplicandum nobis præparationis gratiam impetret: offerendæ autem ei nouem* Angelicæ *salutationes.*

Prima quidem, commemorando eius desiderium quo tanquam peccatorum mater Domini *aduentũ, adeoq; humani generis remedium tantopere expectauit: simul etiam supplicando, vt ipsius meritis,*

&

& Dei, & salutis animarum feruētia desideria consequamur.

Secunda verò, illam ipsius præparationem commemorando quam habuit semper ad diuinam gratiam: simulq; supplicando, vt nobis à Deo dignam ad sacramentum hoc præparationem impetret.

Tertiã verò offeremus cum humilitatis eius memoria, qua Dei filium in incarnatione suscepit; atque vt itidem nos eum humiliter recipiamus supplicabimus.

Quartam autem, in eius amoris memoriam, quo sine dolor natum complexus est, supplicãtes vt eum nos itidem charitate amplectamur.

Quinta erit in doloris memoriam, quo de cruce depositum suscepit in gremio; petemus verè, vt cum passionis Christi sensu eum recipiamus.

Sexta verò, in eius fidei memoriam, qua eum quẽ resurrecturum sperabat in sepulchro posuit; petemus verò, vt cum incremento fidei Christum suscipiamus.

Septimam offeremus, supplicantes vt præparationem quam ad Spiritus sancti aduentum pro se, & Ecclesia tota fecit, nobis à Deo gratiæ incrementum obtineat, quò dignè Christum suscipere valeamus.

Octauam autem, vt per deuotionem, qua christũ ipsa in sacramento suscipiebat, nos etiam deuotè suscipiamus.

Deniquè

Denique nonam cùm offeremus, supplicabimus vt per gaudium & lætitiam, qua à filio in die Assumptionis recepta, etiam in cœlum, nos itidem Christum cum spirituali gaudio recipiamus.

Dies secundus.

Secundo die supplicandum Christo, vt qua charitate dignatus est in mundum venire, eumq; morte æterna eripere, nos suo aduentu viuificet; quando ipse dixit, nos nisi eius carnem manducemus, vitam habere non posse.

Oratio matutina.

Excita quæsumus Domine potentiam tuam, & veni, vt ab imminentibus peccatorum nostrorum periculis te mereamur protegente eripi, & te liberante saluari. Qui viuis &c.

Toto hoc die in eo ponenda est opera, vt Christi sanguine conscientia nostra mundetur: eaq; causa meditandæ erunt septem sanguinis Christi effusiones, videndumq; quid nobis ornamenti desit, atque id omne à Christo petendum, quem sumus ipsi hospitio suscepturi: supplicandumq; ei vt suis diuitijs, diuinoq; cordis sui thesauro paupertati nostræ subueniat. Inde enim expectandum cuique est, quod ad ornandam domum nostram fuerit oportunum. Petemus verò id his verbis, quæ excitatorij loco esse poterunt.

Excitatorium.

O Rex gentium, & desideratus earum, lapisque angularis qui facis vtraque vnum, veni salua hominem quem de limo formasti.

Aliud Excitatorium.

E sursum agnus mittitur laxare gratis debitum, omnes pro indulgentia vocem demus cum lachrymis.

Vesperi adeunda erit mater Dei, cuius nobis manibus hic panis datus est; orandumque vt quando hoc sacrum conuiuium in crucis mensa apparatum est, per eos quos sensit ad crucem dolores nobis hāc à Deo gratiam impetret, vt filij sui passionis participes simus.

Offeremus verò ipsi quinque orationes Dominicas, totidemque salutationes Angelicas, supplicantes, efficiat suis precibus apud Deum, vt Christi quinque vulnera in cordibus nostris imprimantur.

Dies tertius.

Die tertio supplicandum Spiritui sancto, vt qua charitate Apostolorum corda & ad se recipiendum præparauit, & adueniens die Pentecoste repleuit; nostra corda inflammet, atque ita præparet, vt eum toto corde totisque viribus amemus, qui se nobis ex tanta dedidit charitate. Id verò hisce verbis petendum.

Oratio matutina.

Mentes nostras, quæsumus domine, paracletus qui à te procedit illuminet, & inducat in omnem

sicut

ſicut tuus promiſit filius veritatem. Qui tecum viuit &c.

Hoc die conandum eſt, vt eò ſint feruentiora deſideria, vehementioreſq; affectus, quò propior eſt ſolennitatis dies: eorumq; more, qui oſtia claudunt, quò poßint domum commodius ornare, claudendi erunt ſenſus, & animæ potentiæ ad interiora reuocandæ; vocandus autem hoſpes ſæpe his verbis.

Excitatorium.

Veni creator ſpiritus mentes tuorum viſita, imple ſuperna gratia quæ tu creaſti pectora.

Aliud Excitatorium.

Hieruſalem ſurge, & ſta in excelſo, & vide iucunditatem quæ veniet tibi à Deo *tuo.*

Veſperi oranda erit ſponſa Spiritus ſancti, & peccatorum mater, perq; eam Spiritus ſancti gratiam obteſtanda, qua tēplum Sanctißimæ Trinitatis facta eſt, noſtræ vt paupertati ſuccurrat, nobiſq; eum à filio ſuo amorem impetret, cui ille ſuum ita aduentum promiſit; Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.

Recitanda verò ſepties, Aue Maria, quò dona Spiritus ſancti impetremus.

Ne verò poſt communionem in ingratitudinis vitium incidamus, in gratiarum actione tres item dies conſumemus.

Primus dies.

Primo die agendæ gratiæ patri æterno pro creationis beneficio, quod in communione renouatum eſt: quos enim ſua bonitate ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam creârat, eadem nos in Euchariſtiæ ſacramento renouat, ſuamq; quæ in nobis fuerat peccato deformata imaginem reformat.

Recitabimus autem verſus hos nouem, & cœleſtes creaturas ad patris noſtri, qui in cœlis eſt, laudes in hunc modum inuitabimus.

Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.

Benedicite Angeli Domini Domino, benedicite cœli Domino.

Benedicite aquæ omnes quæ ſuper cœlos ſunt Domino, Benedicite omnes virtutes Domini Domino.

Benedicite Sol & Luna Domino, Benedicite ſtellæ cœli Domino.

Benedicite imber & ros Domino, benedicite omnis ſpiritus Domini Domino.

Benedicite ignis & æſtas Domino, benedicite frigus & æſtus Domino.

Benedicite rores & pruina Domino, Benedicite gelu & frigus Domino.

Benedicite glacies & niues Domino, Benedicite noctes & dies Domino.

Benedicite lux & tenebræ Domino, Benedicite fulgura & nubes Domino.

Hoc

Hoc inquam modo creaturas inuitabimus, vt pro nobis Deo gratias agant, pro illis inquam beneficijs in sacramento præstitis, quorum nos vel verba ista cantici admonent: fecit enim nos ex hominibus Angelos, ex terrenis cœlestes, effusisq; in nos gratiæ & lachrymarum aquis, admiranda suæ charitatis opera declarauit: Illuminauit sole iustitiæ, vt præsentis vitæ lunam, id est, inconstantiam contemneremus: conuertit cordis nostri frigus in suæ charitatis ardorem, nostrasq; luce sua tenebras depulit: grandinem denique, fulgura, & nubes affectuum nostrorum remouit. Ita versus prædicti, non tantùm gratiarum actiones, sed etiam monimenta quædam erunt beneficiorum Dei in Eucharistiæ sacramento acceptorum; si videlicet per singula verba, singula Dei beneficia in sacramento præstita recolamus.

Inter diu excitanda mens erit, & hoc subinde exercitium ita renouandum.

Excitatorium.

Benedicimus Deum cœli, & coram omnibus viuentibus confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

Aliud Excitatorium.

Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius, qui propitiatur

omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas.

Veſperi ad Reginam noſtram & Dei patris filiam adeundum, recitatáq; ter ſalutatione Angelica, agendæ ei gratiæ de præparatione ipſius ad incarnationis myſterium, quo tanquam medio ad nos cœleſtis hic panis peruenit : maximum verò id eſt beneficium, quòd quam ederimus, caro, & quem bibimus, ſanguis ex Virgine acceptus ſit : quodque eius meritis, & precibus, & ad Chriſtum ſuſcipiendum dignè præparemur, & noſtra nobis à Deo peccata remittantur: quare pro omnibus Virgini agendæ ſunt gratiæ.

Dies ſecundus.

Diei ſecundi matutino tempore, Chriſto Dei filio & Domino noſtro de redemptionis beneficio, cuius hoc ſacramentum monumentum eſt, gratiæ agendæ; inuitandáq; terra ad Dei laudem, quam ſibi Dei filius tanta benignitate factus homo coniunxit; dicendumq́;, Benedicat terra Dominum, laudet, & ſuperexaltet eum in ſecula; aſcendit enim ipſe, aſſumpta terra noſtra, in Caluariæ montem, vt germinaret terra noſtra, quæ ex ſe tribulos, & ſpinas poſt Adami maledictionem producere nouit.

Benedicite montes & colles Domino. Benedicite vniuerſa germinantia in terra Domino. Benedicite

dicite fontes, id est, lachrymæ Domino. Benedicite maria, dolorum scilicet, & sanguinis flumina Domino, qui pro nobis tantis cum doloribus sanguinem fudit. Benedicite Cete, id est, maximi quique sancti, & omnia quæ mouentur in eiusmodi aquis, id est, reliqui iusti Domino. Benedicite omnes volucres cœli Domino, id est, contemplaturi, qui in supremo cordis nidificant. Benedicite omnes bestiæ & pecora, id est, peccatores Domino, qui eorum peccata remittit. Benedicite filij hominum Domino, per quem facti sunt filij Dei. Hoc inquam modo agendæ erunt Deo gratiæ, recitatis illis quinque versibus cantici, quorum iam hic fecimus mentionem.

Excitatorium ad Dei laudem.

Benedicimus Deum Cœli, &c. vt supra.

Aliud animæ excitatorium.

Benedic *anima mea* Domino, & *noli obliuisci omnis retributionis eius, qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus.*

Vesperi adeunda Regina & Domina nostra, Dei mater, recitataq; ter Aue Maria, agendæ ei gratiæ, quòd lacte proprio, magnisq; laboribus panem hunc nobis ad victum dederit, in Crucis ara pro nobis tanquam propositionis panem, atque in altari in nostrum & remedium, & leuamen æterno patri offerendum, atque in sacrario ad solitudinis nostræ consolationem reponendum. De his inquam atque alijs

nobis in ſacramento eius interceßione collatis beneficijs, erunt Virgini agendæ gratiæ.

Dies tertius.

Tertio die agendæ gratiæ de beneficio adoptionis, & regenerationis, eiuſq; in ſacra communione confirmationis. Eſt enim hic verè panis filiorum non mittendus canibus, id eſt, ijs qui ad peccatorum vomitum reuertuntur. Eſt inquam panis, quem cùm comedimus augetur in nobis adoptionis ſpiritus, in quo clamamus Aba pater. Eſt etiam fons, in quo renouatur animæ ſicut aquilæ iuuentus ſua, id eſt, quam in baptiſmo accepit pulchritudo atque innocentia: augentur enim huius panis vigore virtutes, & fides, & dona reliqua quæ animæ in baptiſmate infuſæ faciunt eam eſſe Iſrael.

Benedicat igitur Iſrael Dominum, laudet & ſuperexaltet eum in ſecula. Cumq́; anima ſe totam cum hac hoſtia, & ſacrificio ſacerdotum more Deo offerat, eiuſq́; virtute ex illorum numero ſerui ſimus, quibus dicitur; Euge, & intra in gaudium Domini tui (eſt autem Domini gaudium ſe nobis in Eucharistiæ ſacramento tantopere communicare, ſunt enim ipſius deliciæ eſſe cum filijs hominum.) Benedicite ſacerdotes Domini Domino. Benedicite ſerui Domini Domino. Benedicite etiam ſpiritus & animæ iuſtorum Domino: facit enim hoc ſacramentum veros adoratores qui Deum in ſpiritu & veritate adorent, vnumq́; cum Deo ſint charitatis vinculo, eorumq́; animæ vt ſint ſedes ſa-

pientiæ efficit. Benedicite ſancti & humiles corde Domino, per quem ſancti ſunt, quiq; ad ipſos tanta cum humilitate deſcendit. Benedicite Anania, Azaria, Miſael Domino, id eſt, tres animæ potentiæ quas tanquam tres illos pueros ab incendio liberauit ſuæ gratiæ rore; intellectum quidem ab ignorantia & errore; memoriam autem ab ingratitudine & obliuione; à tepiditate verò & malitia voluntatem. Laudate ergo & ſuperexaltate eum in ſecula. Benedicamus patrem & filium, cum ſancto ſpiritu, laudemus & ſuperexaltemus eum in ſecula. Benedictus es Domine in firmamento Cœli, laudabilis & glorioſus & ſuperexaltatus in ſecula

Excitatorium ad laudem.

Benedicamus Deum Cœli, &c. vt ſupra.

Excitatorium animæ.

Benedicite Domino omnia opera eius in omni loco dominationis eius. Benedic anima mea Domino qui replet in bonis deſiderium tuũ, renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.

Veſperi miſericordiæ Reginam, & Spiritus ſancti ſponſam adibimus; eiq; recitata ter ſalutatione Angelica, gratias agemus quòd charitate maxima redemptionis noſtræ cauſa filium patri in Cruce obtulerit. Quod ſi homines his quorum opera redempti ſunt & ſeruitute liberati magna ſe intelligunt obligatione deuinctos, matri huic miſericordiæ, quæ pro libertate noſtra carnem ſuam,

ſuum ſanguinem, amorem, vitam, bonum denique omne pro nobis dedit, quantùm quæſo debemus? aut pro his atque alijs in nos ab ipſa collatis beneficijs, quas poſſumus quæſo grates perſoluere? non id quidem opis eſt noſtræ, ſed quas poſſumus tamen (nam quas debemus nõ poſſumus) & Sanctiſſimæ Trinitati, & Beatiſſimæ Virgini, & ſanctis omnibus referamus.

Amen.

†

TRACTATVS QVINTVS,

QVO SPIRITVALIS QVAEdam exercitatio ad noſtri cognitionem comparandam in ſeptem dies hebdomadæ diſtributa continetur.

PROLOGVS.

NE ex illis ſimus qui acceperunt in vanum animam ſuam, duo ſunt nobis frequenter conſideranda; quid videlicet Deus erga nos fecerit, quid etiã nos erga Deum faciamus: vt diuturna meditatione iſtarum rerum ad cor conuerſi cum vtilitate, infirmitatem noſtram agnoſcamus; & ingentia quæ quotidie à Deo accipimus beneficia, & eundem Dominum totis viribus,

omniq́; conatu diligamus in hac vita, vt eodem postea in perpetua illa perfruamur. Hæc exercitatio in septē partes distribuetur, vt singulis hebdomadæ diebus singulæ etiam partes respōdeāt. Ad calcem item cuiuscunq́; partis, breuis quædam oratio proponetur: aliquot præterea scripturæ verba, quorum frequenter memoria reuocata, toto illo die ad meditationem excitemur, illi exercitationi in materiam proposita adiungentur: quæ propterea verba, posthac excitatorem nuncupabimus. Qua ex re fructum ille sanè percipiet, qui in eadem se diu exercebit. Vt enim incalescit qui ad ignem accedit, sic qui ad diuini amoris flammas orando piè vel meditando accedit, inflammetur necesse est. Age ergo anima deuota, Deo excitare, id enim tibi propo-

nitur, quod beatorum Seraphim officium eſt, hoc eſt, ſine intermiſsione diligere: id nobis concedat Dominus; Amen.

PRAEPARATIO ANte exercitium.

Confeſsione interna conſcientiam examinet, dolorem peccatorum pro viribus habere ſtudeat, ſacram confeſsionem proponat, coniungat orationem Dominicam cum Angelica ſalutatione; preceturq́; Chriſtum Dominum, vt diuinæ cognitionis lumine, igneq́; ſui amoris animam ſuam ita colluſtret, atque inflammet, vt ſuis viribus diffidens diuina bonitate nitatur, & eò etiam quod hanc ſuam miſeriam Redemptori noſtro præſentem, & ab illo æterni Patris oculis oblatam fuiſſe intelligat. Et ita ad orandum ſibi gratiam concedi humiliter poſtulabit, his verbis; Quia non poſſumus cogitare aliquid ex nobis tanquàm ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, veni creator ſpiritus mentes tuorum viſita, imple ſuperna gratia quæ tu creaſti pectora.

Die Lunæ.

Quid Deus erga nos? perpendere me antequàm eſſem nihil fuiſſe, ab eo me fuiſſe procreatum, ab eodem vt eſſem accepiſſe.

Quid

Quid nos erga Deum? vt à tanta illa gratiæ dignitate mea culpa exciderim, & quod ipsius manibus constructum fuerat, meis destruxerim.

Quid Deus erga nos? vt me ad suam imaginem & similitudinem conformauerit.

Quid nos erga Deum? vt ipsius imaginem ac similitudinem infecerim: vtq; vili pretio adductus, tantæ rei fecerim iacturam.

Quid Deus erga nos? vt quòd me creauerit, nullum aliud tanti operis pretium à me exigat, quàm vt se mihi donet.

Quid nos erga Deum? cùm id quod à me exigit tam sit mihi vtile, ego tamen nihil ab eo volui nisi ipsum fugere, ab eodemq; discedere, quasi separatus ab eo viuere possem.

Consideratio.

Vltimo loco perpendere eius benignitatem; qui cum nosset qualis futurus essem, humanam naturam induit, vt mea crimina ipsius sanguine luerentur. Atque ita finem impones meditando hoc incarnationis mysterium, gratias agens pro tanto beneficio.

Oratio.

Agnoscam quæso Domine creator cœli & terræ, quàm bonus mihi tu, quàm malus ego ipse mihi sim: vt videns me destruere quod construis, delere quod in me depingis, eo nomine perpetuas mecum geram inimicitias, quousq; tua misericordia me constringat, & ab omni crimine coerceat: sic enim fiet,

vt

vt tu omnia in me opereris. Ergo Domine, cùm tu ipse dicas; Pater meus vsq; modò operatur, & ego operor; operentur obsecrò in me manus tuæ, & manus peccatoris non moueat me, vt clarificent te opera tua, & ex illis in cœlesti curia Angeli glorificent te.

Excitator.

Perditio tua ex te Israel, auxilium autem tuum ex me.

Die Martis.

Quid Deus erga nos? vt me ex terra procreârit, quò me puluerem & cinerem agnoscerem, iustusq; essem meæ indignitatis æstimator, & ideo verè egenus & pauper à Domino misericordiam semper efflagitarem.

Quid nos erga Deum? vt hoc beneficio abusus consultò à meæ indignitatis aspectu oculos remouerim, viuens quasi immortalis à meæ imbecillitatis memoria animam auocârim: cùm tamen ab eius recordatione tantus fructus proueniat.

Quid Deus erga nos? Quid in meo est capite? quid ex ore, oculis, naribus effluit? stomachus verò quid est nisi sentina quædam? quid amaritudo fellis, & vniuersi corporis corruptio, vt hæc iusto iudicio æstimem, & meam conditionem agnoscam?

Quid nos erga Deum? vt capiti puluinos molles subiecerim: hanc mei corporis fæditatem, quàm delicatè, quàm solicitè tractauerim, quanta temporis iactura, quo fructu, vt vermibus pararem escas.

Quid

Quid Deus erga nos? quid post mortem futurus sim; vt corpus in fœtorem vertetur, vt ab omnibus deseretur. Quæ omnia Deus fecit, ne in re tam vili & caduca, amorem meum collocarem.

Quid nos erga Deum? iniquus fui qui pulcherrimam animam malè tractauerim, vt fœtido corpori indulgerem: qua ex re quibus stimulis in mortis articulo compungi debeo: deniq; quàm malè in mortali corpore amorem fixi, & immortalem animam neglexi.

Consideratio.

Perpende tanta hac naturæ nostræ fœditate benignißimum Deum non fuisse deterritum quò minus eam susciperet, & ad tot labores & acerbitates nasceretur. Et ita in meditatione mysterij Natiuitatis finem facies, ob tantum beneficium gratias agendo Deo.

Oratio.

Domine quis est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Si tua beneficia ille non cognouit, quia nec suam miseriam; cognoscat tandem quæso mala quæ geßit, quia suæ fuit oblitus miseriæ. Intelligat se non intellexisse falsi honoris specie deceptum. Quapropter à te clementißime Domine peto suppliciter, vt tua ope adiutus putredini dicam, pater meus es tu, & soror mea vermibus, & verè intelligam, teipsum mihi adiutorem, te refugium esse, qui cœli & terræ verum es bonum: cuius manibus opus manuum tuarum me totũ cõmitto; ne me quæso despicias Dñe. Fac vt verè possem dicere,

pater

pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me, cui debetur omnis gloria in secula seculorum. Amen.

Excitator.

Quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod commeditur à tinea.

Die Mercurij.

Quid Deus erga nos? perpēdere quāto amore meā animā tribus potētijs ditauerit, vt mihi memoriā cōcesserit, vt tot beneficiorū recordatione ipsum diligerē & tātæ bonitatis memoria repetita delectarer.

Quid nos erga Deum? Quibus in rebus meā memoriam versari sim passus: quàm sit oblita suscepti beneficij: quàm deberem erubescere quòd res tam turpes in eam condiderim: quòdq; tam sim diligens, vt ea in hoc vas stultus inferam, quæ mihi post afferant interitum.

Quid Deus erga nos? vt menti lumen prætulerit, vt veritatis lux tenebras depelleret, semperq; diuinæ misericordiæ immensum pelagus contemplarer.

Quid nos erga Deum? vt defectu cognitionis intellectum excæcauerim diuino rebellis lumini; vt verè possim cum Dauid dicere; Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem.

Quid Deus erga nos? vt voluntati eam facultatē inseruerit, qua percipiebat diuini amoris dulcedinem; vt ea mihi quasi arrha quædam sit æternæ fœlicitatis, & mei arbitrij libertate,

ac Christi meritis Deum amans, Deus quodammodo fiam.

Quid nos ergo Deum? vt meam voluntatem passus sim esse mancipium rerum, quæ tam mihi sunt acerbæ & molestæ: & quidē quàm vili me ipse vendidi, quid perdidi, quid obtinui? perdidi vitam, lucrifeci mortem, consors diuinæ naturæ esse desij, & dæmonis feci me vile mancipium.

Consideratio.

Perpendere Christum voluisse circuncidi, & in tam tenera ætate pretiosissimum sanguinem fundere; propterea quòd ego nolui in meis potentijs super flua resecare. Et ita in meditatione istius mysterij finem imponere orationi debeo.

Oratio.

Quid Domine in caducis rebus reperire potuit mea memoria, vt illis tuum locum daret? quid præter te assequi potuit mea intelligentia dignū quod intelligeret? Quid præter te volūtas mea reperire potuit dignū quod amaret? Dolor verè est non amor quicquid præter te diligitur. Ergo quando ex præpostero voluntatis amore, & intellectus obscuratus est, & memoria oblita tui; tu Domine propter te ipsum, amaritudinem quæsò infunde omnibus ijs quæ præter te diligo, vt sic ea refugiam, teq́; solum diligam, qui meus amor esse voluisti. Amen.

Excitator.

Retribuebant mihi mala pro bonis, & odiū pro dilectione.

Die

Die Iouis.

Quid Deus erga nos? ut mihi oculos dederit, ut ex creaturarum pulchritudine eius qui eas donauit amorem elicerem, eumq; in omnibus quæ oculis sese offerunt perpetuò diligerem.

Quid nos erga Deum? ut oculis meis hostibus eius aditum patefecerim, & creaturarum pulchritudine abusus, quasi quidam Basiliscus aduersus me & contra proximum meum, habenas concupiscentiæ laxauerim.

Quid Deus erga nos? ut mihi aures concesserit; ut vocis sponsi audita, dulcedine anima mea quodãmodo liquefieret.

Quid nos erga Deum? ut tanquàm Aspis surda cauda aures obstruxerim, ne sanctas inspirationes audirem, quas tamen aures murmurationibus aperui.

Quid Deus erga nos? ut mihi odoratum concesserit, quò odorum suauitate qui afflantur è floribus excitatus ipsum laudarem, & in odorem currerem unguentorum eius: florum suauitas me potius ad terrenas voluptates illexit, & cum peccatoribus dixi; Coronemus nos rosis antequàm marcescant; deserui vestigia pedum Domini, & rerum fœtore captus erraui.

Quid Deus erga nos? Quanta liberalitate varios suauißimosq; cibos suppeditârit, quorum dulcedine expleto gustu donatoris amorem cognoscerem, & spiritualiter gustarem quàm suauis est

Dominus.

Quid nos erga Deum? immensa gula voracis draconis naturam indui, & tantum beneficium in perniciem meam conuerti; ex quo verum spiritualium rerum gustum amisi, & fel peccatorum melle dulcius sum arbitratus.

Quid Deus erga nos? dedit manus vt ea operarer quæ gaudium atque lætitiam angelis afferrent, quæ in ipsa morte me sequerentur, nec prius desererent, quàm in beatorum essem numerum cooptatus.

Quid nos erga Deum? manus meæ fœditatem operatæ sunt; tantùm abest vt angelis gaudio fuerint mea opera; vt iustos potius ingenti affecerint dolore: deniq; ea sum operatus, quorum consortium vereor, & quæ me damnationis reum faciunt.

Consideratio.

Perpendere Dominum, vt meorum criminum pœnas lueret, in deserto à spiritu ductum pro mea gula ieiunasse. Et in hoc mysterio meditationem occupabo.

Oratio.

Domine quid dicam de oculis meis? quibus tanquàm follibus cùm ex creaturarum aspectu accendere deberem ignem amoris tui, iisdem potius inferni in

in me ignem accendi, tot videlicet deprauatis cupiditatibus.

Quid dicam de mearum aurium ſurditate, quas miſerorum vocibus patere nolui? conſiderabo cuius rei gratia conceſſa ſit mihi lingua, & quibus in rebus eadem ſim vſus. Quomodo recenſere potero quarum potiſsimũ rerũ ſuauitate me capi permiſerim? quid dicam de operibus manuum mearum? quid reſpondebo, cùm ſim ego ipſe qui feci? Quò me vertam neſcio: nam licet ſolus ceciderim, non ſcio tamen ſolus exurgere. Verè amici & proximi mei deceperunt, & deſeruerunt me, & propterea cor meum conturbatum eſt, & dereliquit me virtus mea. Reſpice ergo, Domine vnicum refugium meum, afflictionem meam, & propter tuam bonitatem fer opem huic miſeriæ. Conforma Domine meus ſenſus ad tuam voluntatem tuamq; gloriam, ad quam creaſti eos. Amen.

Excitator.

Aſcendit mors per feneſtras, ne ambuletis in vanitate ſenſus.

Die Veneris.

Quid Deus *erga nos? vt mihi peccanti creaturarum obſequium non ademit: vt vitam vireſq; tribuit, quibus ego tamen ipſum offendebam.*

Quid nos erga Deum? Non modò non me creaturarum vsu cognoscebam indignum, sed potius si quid deerat conquerebar, nec ad aliud vitam optabam, & vires, quàm vt meæ indulgerem voluntati: nec mirabar terram meorum scelerum pondus sustinuisse.

Quid Deus erga nos? sua protectione à visibilium & inuisibilium hostium manibus eripuit me, in quo etiam vt in Caim suum posuit signum, ne videlicet dæmones ex me tot criminum pœnas repeterent.

Quid nos erga Deum? Quos hostes vitare debui, eos ipsos quæsiui: illis me peccando tradidi, quibus mors mea cordi est: in eorum societate securum, in morte den q; me viuum arbitrabar.

Quid Deus erga nos? vt me per amicos admonebat, per concionatores docebat, instruebat per Angelos, aliorum funeribus excitabat; illudq; verò offerebat, quod ego impetrare votis omnibus nunquam meruissem.

Quid nos erga Deum? clausi aures amicorum consilijs; cor concionibus, & inspirationibus: oculos à memoria mortis auerti, vt ei parerem tyranno, qui neq; aliud potest, neq; aliud vult, quàm me acerbißimis pœnis afficere; & regem cœlestem deserui, qui vt me ab illis liberaret eas ipse in se pertulit sponte.

Consideratio.

Per-

Perpende Deum vt me à morte liberaret, acerbißimam Crucis mortem pertulisse. Et hoc mysterium meditationis materia esto.

Oratio.

Quid Domine in te reperi, vt te persequerer? quid in me vt me diligerem? Quid tu à me cùm peccantem tolerabas, vel quid ego à me sperare poteram cùm te offendebam? Verè infinita est tuæ misericordiæ multitudo. Hæc me obsecrò Domine ad tuum amorem alliciat; hæc mihi vt in tuo obsequio permaneam persuadeat; hæc me ad tuas laudes hortetur, vt creatione sum, ita sim totus tua gratia tuus. Amen.

Excitator.

Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ & non feci? an quòd expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas?

Die Sabbati.

Quid fuisset erga me faciendum Deo? Meritò memoria quæ Dei oblita est in inferno esset punienda, vt obliuionem sibi sempiternis pœnis luendam fore recordaretur: vt intelligentia tot sceleribus commeruit pœnam eandem, vt illo misero statu cognosceret remedia, quibus in hac vita se potuisset ab illis pœnis liberare; quantus porro voluntatis dolor quæ hic noluit aliqua ex parte mortificari,

si se vidisset in inferno penitus ac sine fine mori.

Quid debuissem facere erga Deum? vt metuere deberet memoria, ne vnquàm posthac in Dei obliuionem incideret: quàm deberet in posterum esse ad diuinum obsequium solers & perspicax mea intelligentia, quàm voluntas in eiusdem amore ardens, & inflammata: me deniq; , vt cùm deberem remedium adhibere, denuò tamen nouis sceleribus, nouis etiam pœnis obligatum in inferno collocem.

Quid fuisset erga me faciendum Deo? quàm graues oculis meis, & formidabiles tenebræ essent futuræ & aspectus dæmonum: quàm horribiles auribus gemitus damnatorum: quàm intolerabilis naribus inferni fœtor; quàm amarus gustui calix tormentorum: quàm crudelis tactui æternus ignis.

Quid debuissem facere erga Deum? ijs ad meam salutem perspectis, de nulla aduersitate quæ occurrat, mirari mei oculi iure poterunt; nullam aures infamiam, aut conuitium; nullum fœtorem odoratus respuere; nullam gustus amaritudinem; manus deniq; hunc nostrum si opus esset ignem non extimescerent, vt illum sempiternum vitare possent: sed ego stultus labores omnes in illud tempus reijcio, in quo omnis labor æternus est.

Quid fuisset erga me faciendum Deo? suæ gratiæ protectione à peccato me præseruat, & consequenter ab inferno, à quo me singulis momentis liberat. Quoties illi debeo hanc æternæ pœnæ li-

berationem? quoties de integro me ipſum mihi reddidit.

Quid debuiſſem facere erga Deum? ſolicitus quæro illis me vinculis charitatis exoluere, vt ab illis liber in præceps ruã. Poſſum ne ego recenſere, aut meminiſſe quoties hoc à Domino beneficium accepe rim? & tamen denuo me eius hoſtibus trado.

Conſideratio.

Perpendere Dominum ad inferos deſcendiſſe, vt Sanctos patres inde educeret, eóq; tempore eius corpus in cruce pepẽdiſſe, ſub qua beatiſſima Virgo manebat. In quo myſterio finem impones meditationi.

Oratio.

Verè poſſum Domine dicere, quia repleta eſt malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit. O quoties à mortis me faucibus reuocaſti! quoties in eaſdem me miſer induxi! Ergo Domine ſi mea omnia in meum ſpectant interitum, ſi tua omnia mihi vitam afferunt, cognoſcam quæſo me vt me ipſe fugiam; cognoſcam quæſo te vt me totum tibi dedam, cuius ſola clementia & me creauit, & toties ab interitu liberauit. Amen.

Excitator.

Niſi quia Dominus adiuuit me, paulò minus habitaſſet in inferno anima mea.

Die Dominico.

Quid Deus erga nos? vt nobiscum ipse sit, in quo viuimus, mouemur, & sumus; vt nos dormientes tueatur, vt nullo tempore derelinquat.

Quid nos erga Deum? quantùm mouere me hoc debuit, vt eius pœnitentiam suspicerem, & eum diligerem qui tam propè, & perpetuus mihi comes est: & tamen dum hæc ipse facit, ego multa admisi scelera & flagitia.

Quid Deus erga nos? videt mea crimina is qui omnia videt, & remedium meis malis quærit.

Quid nos erga Deum? oblato remedio non vtor, quin meæ cupiditati modis omnibus cupio satisfacere.

Quid Deus erga nos? post hæc tamen omnia suauiter disponit, vt virtutes inserat in animum, occasionem captat.

Quid nos erga Deum? tanta bonitate & patientia quod ille plantauerat, ego momẽto temporis eradicaui ac perdidi.

Quid Deus erga nos? ne euellam iterum eas, Deus conseruat humilitate & confusione mei; vt ijs quasi radicibus nixæ virtutes, in me perficiantur & perseuerent.

Quid nos erga Deum? licet diuina misericordia eas non eradicauerim, permitto tamen arescere, & tot deprauatis cupiditatibus obruo, vt meritò mirari debeam, si quando eas post tot impedimenta in me reperio.

Quid

Quid Deus erga nos? dum sum in gratia, amore se mihi tradit; & vt charitatē in me aleret, sui sanctissimum Eucharistiæ sacramentum instituit: denique in omnibus se mihi donare vult, neque à me aliud exigit quàm vt ipsum recipiam.

Quid nos erga Deum? tot noxijs distractus rebus in hanc vnam tam salutarem animum non intendo: ingrato animo Angelorum panem mihi oblatum respuo; vt nihil aliud facere videar quàm impedire bona eius in me collata.

Consideratio.

Perpende ipsum resurrexisse; & quantùm debeamus æterno patri, quòd ea vulnera, quæ nos fecimus ipse, glorificauit. Considera item ipsum ad patris sedentem dexteram nostris operibus honorari, timendumq; esse vehementer eius iudicium, si ea praua sint, permagni autē nostra referre si ipsum semper præsentē habeamus. Atq; hoc meditationis esto materia.

Oratio.

O altitudo infinitæ sapientiæ, verè in mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis, & vestigia tua non cognoscentur. Quàm deberē mirari cùm in me bonum aliquod desiderium esse video; multò verò magis cùm illud exercere incipio; summè denique si expletum. Mirum est te in tam sterilem terram iacere semina, & ex tam infructuoso solo fructus colligere. O si cognoscerem domine me semen tuum perdere quod in animam iacis, & cùm primùm ger-

minat illud conculcare pedibus, & cùm iam albeſcit & ad maturitatem peruenit conuellere, verè in omnibus humiliarer, & ex tuis operibus bonis quæ in me video ſummopere confunderer! Da *ergo mihi domine propter te ipſum, & propter tuam bonitatem, vt hæc agnoſcam, vt ex eo ſanctiſsimum nomẽ tuum glorificetur in ſecula ſeculorum.* Amen.

Excitator.

In me eras, & ego te non cognoſcebam; ſerò te cognoui bonitas infinita, ſerò te cognoui.

TRA-

TRACTATVS SEXTVS.

SVPER CANTICO TRIVM puerorum, cuius initium eſt; Benedicite omnia opera Domini Domino.

ARGVMENTVM.

MEritò quidem Deum ob id laudamus, quòd creauerit cœlũ & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt: ſed non minus pro his laudandus eſt, quæ in ſe homo tanquam in mundo quodã cõtinet. Sũt enim, ſi quis diligẽter aduertat, in hominis anima reliquarum creaturarũ virtutes atque operationes ſpiritualiter. Quamobrẽ in huius cantici enarratione id agemus, vt ex animi interioribus eliciamus Dei laudes: non minus vt ſperamus Deo gratas futuras, quàm ſi ex rebus exterioribus, quæ nos quòd ſint viſibiles facilè ad Dei laudes excitãt, ipſum laudaremus. Erit quidem res hæc quã ſuſcipimus ſatis difficilis: nec enim facile eſt reperire in anima dies & noctes, lucem & tenebras, cœlum deniq; & terrã: ſed nihil minus putamus fructus ex ea ad Dei

gloriam & laudem perceptum iri, si nos modò diuina gratia non destituat.

BENEDICITE OMNIA opera Domini Domino.

SI non sufficis anima mea benedicere Domino, *pro vno solo eorum quæ in te misericordia sua operatus est, quomodo possis eum pro omnibus operibus suis laudare, de quibus, eos qui scribi possent libros nec ipse mundus capere posset? nec id mirum quandoquidem operibus innumeris, innumeræ & laudes debentur. Quid ergo facies anima mea? aut quomodo tantas res tantula ipsa laudibus persequi possis?* Incipe *tamen, &* Deum *in quinque saltem operibus lauda, quando omnia eius opera laudare pro dignitate non sufficis.* Primùm *igitur lauda quòd tanta cùm perfectione, tum pulchritudine mũdum condiderit: eumq́;, quòd magis laudare debeas, condiderit tibi: teq́;, quod illa beneficia superat, ad imaginem & similitudinem suam fecerit.* Deinde *quod non solùm te tibi dederit ex nihilo creando; sed & se ipse pro te tãta ex misericordia redimendo tradiderit.* Tertiò *propter reconciliationem, sine qua parum reliqua profuissent, si te inquam, vbi in peccatum incidisti, dæmonum laqueis non exoluisset, præueniendo gratia sua, & te mirabiliter liberando* Reputans *igitur tecum, & animo sedulò versans, quoties tibi atque alijs peccatoribus eiusmodi*

beneficium

beneficium Deus præstiterit, incipe Canticum & dic. Benedicite omnia opera Domini Domino. Laudate & superexultate eum in secula. Verè, ut scriptum est; Magnificata sunt opera domini, nimis profundæ cogitationes eius. Quartò pro amore quo animam impaßibilem quodammodo reddere solet. Videre enim est qui Deum perfectè amarunt, quantùm frigore, calore, laboribus, & varijs tribulationibus afflicti; non solùm hæc usque ad mortem paßi sint, sed ea omnia magno etiam cum desiderio magnaq; cum iucunditate tolerarint. Postremò pro sanctis desiderijs, quibus facit plerumq; ut qui martyres re ipsa non sunt, martyrij tamen meritum consequantur. Tanta est sanctorum desideriorum vis coram Deo, qui voluntatem quandoq; acceptã fert sine operibus Quis igitur poßit, aut sciat Dei laudes dicere præsertim in terra aliena, in qua miseri exulamus? quis inquam poßit opera domini pro dignitate laudare?

Benedicite Angeli Domini
Domino.

Angelos possumus dicere superiores animæ potentias, quæ reliquis magis sunt ad diuinas laudes idoneæ: ut potentiæ in quibus sanctißimæ Trinitatis imago sit. Laudet itaque anima mea memoria sua Deum suum, cuius, si quid in rebus dulce esse potest, est certè dulcißima recordatio, quemadmodum scriptum est; Renuit consolari anima mea, memor fui Dei & delectatus sum. Laudet intellectus relinquen

do terrena & cœlestia; sedulò quærendo vt abscondita sit vita nostra cum Christo, & conuersatio nostra in cœlis sit. Laudet voluntas toto corde, totisq; viribus: nec enim in aliud creata est quàm vt Deum amando quæreret, & inuento frueretur. Id quoties feceris, anima mea, tribusq; his potentijs Deum laudaueris (vt debes) eris tanquam Angelus Dei. Quòd si te à Deo peccato separaueris (quod tibi magnopere cauendum, & timendum est ne contingat) boni Angeli nomine & dignitate amissa, in Luciferi societatem transibis, qui nunquam ad amissas Dei laudes est rediturus: tu verò dum viuis in carne, redire potes, merito sanguinis immaculati Agni, qui nobiscum multò aliter quàm cum Angelis agere in hac parte dignatus est. O quàm est æquum omnes vt Angelos inuites ad Deum, vel ob hoc vnum admirabile opus, pro quo ei infinitæ gratiæ debentur, aliqua saltem ex parte laudandum.

Benedicite Cœli Domino.

Quos alios dicimus cœlos in anima seu mundo isto minori, quā misericordias Domini; quibus vt cœlum terram vndiq; cingit & tegit, ita animam ipse protegit? sicuti scriptum est; Misericordia domini plena est terra, & quidem sicut cœlos extendit vt pellem, ita in animas nostras pellibus hisce corporum cinctis misericordias suas diffundit; vtq; cor lætificat atque dilatat cœli aspectus, ita confirmat animam, & consolatur memoria misericordiarum Dei.

Bene-

Benedicite aquæ omnes quæ ſuper cœlos ſunt Domino.

Quanquam ſunt multæ ſuper terram aquæ, nõ aſcendunt tamẽ ſuper cœlos, niſi iuſtorũ lachrymæ diuini amoris calore expreſſæ. Hæ ſunt namq́; quæ Angelos lætificant, & de quibus ſcriptum eſt; Poſuiſti lachrymas meas in cõſpectu tuo. Sunt quidem & lachrymæ aliæ, quas plerumq́; excutiunt ſenſualitatis amor & terrenarum rerum affectus: ſed iſtæ nõ modò non aſcendunt, ſed in infernum vſque rectà deſcendunt. Lauda itaque anima mea dominum pro aquis his, quibus iuſtos tanquam pane cibat, facitq́; vt ea cuncta deſpiciant pro quibus peccatores flere conſueuerunt. Sunt autem illæ tanta conſolationis cauſa his, qui percipiendum à ſe ſperant earum fructum in cœlo, cùm abſterget Deus (vt eſt in Apocalypſi) omnem lachrymam ab oculis ipſorum; vt nec ſine ijs quietem capiant, nec cibum, aut ſomnum, ſed eis ſemper comitati Dominum benedicentes in cœlũ ſpiritu aſcendant.

Benedicite omnes virtutes Domini Domino.

Vt magnum quiddam eſt, & admirabile creaſſe cœlos cum aquis de quibus diximus, nec minus mirum atque laudabile vim tantam & ordinem talem poſuiſſe in eorum motibus: ita nobis laudandus eſt Deus pro ea virtute, qua ab ipſo accepta, anima amoris affectibus ſe ipſa mouere

potest; vtq; nobis non solum Deus *cœlos dedit, sed & virtutem etiam ijs quibus mouerentur: ita animæ nõ tantum aquas dat, sed mouet etiam vt eas à se desideret illa & petat.* Id *quòd vt intelligas anima mea quanti faciendum sit, aduerte, quod vt neminem sanabunt aquæ piscinæ, de qua est in* Euangelio, *nisi ab* Angelo *priùs motæ: ita nec lachrymis animas sanas reddi, nisi* Spiritus *sancti virtute illæ exprimantur.*

Benedicite Sol & Luna Domino: benedicite stellæ Cœli Domino.

Tres videre est in hoc versu claritates, Solis *nimirum, lunæ, & stellarum: quæ sunt certè omnes laude dignissimæ.* Intellige *verò tu anima mea solis nomine, solis iustitiæ* Iesu Christi Domini *nostri splendorem ac lucem, qua te cœcam, nascendo & moriendo pro te, cognitionis suæ luce perfudit.* Claritatem *verò lunæ intellige sanctorum exempla, quæ dum in huius seculi tenebris agerent nobis clarissima reliquerunt.* Vt *vero in luna est aliàs intensior lux, aliàs vero remissior, ita non omnes eadem luce sancti resplendent: nam cæteros tanquam plena luna beatissima* Virgo *virtutum magnitudine atque splendore longè antecellit: estq; in cæteris, prout videlicet* Dominus *illorum quenque illustrare dignatus est, splendor inæqualis.* Laudandus *præterea est dominus in stellis, id est, ea luce qua peccatores ex inferni tenebris eripit.* Multi *enim sunt, quos cùm negligenter vixerint morituros tamen sua gratia ita illustrare*

dignatur,

dignatur, vt feliciter vitā claudāt, tāta est Dei pietas erga indignos, quos, cùm eorum tamen iniquitas ſupplicium mereatur, ſua miſericordia plerumq; illuſtrat. Vt enim à ſole iſto viſibili & luna, & aſtra reliqua lumen accipiunt, ita à ſole iuſtitiæ & iuſti omnes, & peccatores etiam illuſtrantur.

Benedicite imber & ros Domino.

Vt gignitur tum imber vbi in mediā aeris regionem vapores eleuati fuerint: ita ſpirituales aquæ tū demum generantur, cùm eorum qui in terris vitam degunt, deſideria in cœlum conſcenderint. Laudabis verò in rore Dominū, qui quemadmodum ſolet manè rore demiſſo refrigerare terram, noctis calore depulſo; ita poſt tribulationis noctem, tanquam manè, diuinæ conſolationis rore ſpiritum vt poſsit aſcēdere in montem Domini recreat, atque lætificat.

Benedicite omnis ſpiritus Dei Domino.

Intellige per ſpiritus hos, id eſt, ventos, Spiritus ſancti dona; ſine quibus, nec magis viuere pōt anima quàm ſine reſpiratione corpus, nec in portum niſi ijs flantibus animæ nauis aliquando peruenire. Hæc enim audaces nimium animas timidas reddunt, faciuntq; ex duris pias, ſapientes ex rudibus: poſtremò ex debilibus fortes reddunt.

Benedicite ignis & æſtus Domino.

Benedicat Domino anima quam illius ignis flāma incēdit, de quo à domino dictum eſt; Ignem veni mit-

tere in terram: diuini nimirum amoris ignem. Quod ſi vel pro ſcintilla vna ſummè laudandus eſt, quantas quæſo laudes ei debemus, cum fuerit amor vehementiſsimus, nempe in morte, qua ſe charitatis vis maximè prodit? Vt æſtum hoc loco poſsimus intelligere vehementiſsimum charitatis ardorem, quo incenſus Laurentius, & reliqui Martyres ea fecerũt, pro quibus à nobis Deus nunquam ſatis dignè laudari poſsit.

Benedicite frigus & æſtas Domino.

Vt non ſolùm neceſſarius eſt calor ad fructus colligendos, ſed & frigore opus eſt, quò compreſſa terra eos ferre poſsit: ita nobis non tantùm opus eſt diuino amore; ſed illud eſt interdum neceſſarium, vt nos frigidos etiam quandoq; experiamur: quò non ſolum magis agnoſcamus quid differat ſtatus vterq; cum nimium incaleſcimus amore, & cum nimio algore frigeſcimus: ſed eò diligentius contendamus ad ignem accedere quò magis frigemus, vt qui intelligamus eo magis neceſſarium eſſe nobis calorẽ quo fuerit frigus intenſius. Ita omnipotens Dominus qui omnia ſuauiter diſponit, & plerumq; calorem dat & interdum etiam frigidos nos eſſe permittit: idq; ad gloriam ſuam & rem etiã noſtram, vt diximus.

Benedicite rores & pruina
Domino.

De verno rore ſuprà dictum eſt; nunc de hyemis rore atque pruina, quæ nox (vtpote longior, adeoq; frigidior) albiora reddit, dicendum eſt. Laudemus

igitur

igitur dominum, qui, quò est tribulationis longior & laboriosior nox, eò spiritualem rorem candidiorem efficit & puriorem. Maius enim est eò meritũ quò fuerit dolor pro Christo acerbior, vt beati merito dicendi sint, qui pro eo multa paßi sunt, sic enim maiora in cœlo præmia meruerunt.

Benedicite gelu & frigus Domino.

Quæ rigescunt frigore, si quidem animalia sunt moueri non possunt: si vero arboris fructus, amittunt saporem. Similia patitur à peccato anima, nam & moueri ad bonum non potest, & diuinarum consolationum suauitatem non percipit. Cũ videris ergo, ò anima mea, quempiam frigore isto rigentem laudabis dominum, cuius nisi te ignis ardor incenderet, tu itidem rigeres. Cùm tamen vides proximum tanto frigore premi, eius te misereat, ne si non compatiaris, te simile frigus itidem corripiat. Itaque ad Dei laudes fac vt frigus excitet, & vt te dum illum subueniendo quasi calefacis, diuini amoris flammæ corripiant.

Benedicite glacies & niues Domino.

Duo sunt glaciei & niuis velut propria: alterũ, quod sunt valde frigida, alterum, quòd post tempestatem tranquillo iam tempore pulcherrima apparent. Simile quiddam reperire poßis in peccati frigore: nam cùm in id incideris magna est tanquam oborta tempestas: at vbi humani affectus mitigati fuerint, & velut animæ tempus tranquillum

magnitudo, potentia atque clementia magis agnoscerentur, adeoq; ei gratiæ infinitæ haberentur, qui vilitatem nostram respicere dignatus sit: altera, quò nos in humilitate conseruaret, ne videlicet donorum suorum magnitudo & multitudo extolleret. Nam *& ea causa voluit nos terram istam gestare, vt qui agnosceremus quàm viles simus, non solùm eum benediceremus, sed & laudaremus etiam & superexaltaremus in secula.*

Benedicite montes & colles Domino.

Montes intelligamus hoc loco eos, qui perfectionis montes ascenderunt: de his enim scriptum est, quod beneplacitum est Deo *habitare in eis.* Laudent *tamen etiam colles, idest, qui ascendere desiderant: etenim de ijs etiam scriptum est;* Beati *qui disponunt ascẽsiones in cordibus suis: vt enim colles sunt quasi montes, ita qui perfectionem (vt par est) desiderant, ab ea non longè absunt.*

Benedicite vniuersa germinantia in terra Domino.

Dici non post quæ & quanta creauerit Dominus *in mundo hoc visibili, nec quæ aut quanta in hominis inuisibilem spiritum soleat infundere.* Quis *enim dicat spirituales animæ flores & fructus, quæq; facit oriri in nobis* Dominus, *aliàs quidem amore eliciens, aliàs verò timore perterrens? aut quis tribulationum & consolationum fructus? quis merita, quis* Dei *amorem admirabilem, & eam quæ animas no-*

stras

ſtras tractat (quibus cum eſſe ſuas dicit delicias) ſapientiæ profunditatem poßit enarrare? Quando ergo non ſufficis ſingula perſequi, anima mea, benedic (quemadmodum eſt in Cantico) pro vniuerſis Domino.

Benedicite fontes Domino, Benedicite maria & flumina Domino.

Fontium aquas, eas intellige lachrymas quas videndi Deum deſiderium vehemens ſolet exprimere: de quo ait Propheta; Quemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus. Maris verò amaras aquas, eas dicere poſſumus, quas contritio, & de peccatis dolor ſolet excutere, iuxta illud Pſalmi; Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ, & illud Iob; Loquar in amaritudine animæ meæ. Deniq; fluminum aquæ Apoſtoli ſunt, & item ſancti reliqui, de quibus ſcriptum eſt; Eleuauerunt flumina vocem ſuam: quorum exempla imitandi, aut conuerſatione & ſocietate fruẽdi cùm nos deſideriũ vehemens accendit, tũ verò tertij generis lachrymas effundimus.

Benedicite cete, & omnia quæ mouentur in aquis Domino.

Admirabile quidem eſt ſpectaculum cùm piſces & cete in mari moueri conſpiciuntur, ſed non minus eſt admirandum ſi quis ea quæ in contemplationis aquis mouentur aſpiciat. Hic enim non ſolùm malum deſerendi, bonumq; proſequendi,

atque eiusmodi alia vota multa conspicias; sed & charitatis vehementia quædam desideria, quibus nec immania cete cõferri posint. Ijs impulsus Moy*ses dicebat; aut dimitte illis, aut dele me de libro vitæ.* Optabat *etiam* Apostolus *anathema esse pro fratribus suis secundum carnem: & alibi;* Quis *nos, inquit, separabit à charitate* Dei? *tribulatio an gladius? an mors?* Lauda *ergo, anima mea,* Dominum *pro his quæ mouentur in aquis istis, id est, pro amoris affectibus, quos Spiritus sanctus tanquam in aquis deuotionis in nobis excitat.*

Benedicite omnes volucres cœli Domino.

Admirabilis quidem est auium tam varia multitudo, tantáq; varietas: sed non sunt minus admirabiles considerationes illæ virtutum Dei, *quæ auium more solent in contemplatione in cœlum ascendere: vtq; itineris sui nullum aues vestigium derelinquunt, ita plerumq; accidere solet ijs, qui in contemplatione positi in sublime tollũtur.* Fiunt *enim adeo extra se spiritus virtute, & considerationis bonitatis* Dei, *sapientiæ, potentiæ, atque clementiæ dulcedine in altum sublatæ, vt nullum videantur itineris sui vestigium reliquisse.* O *quantùm debent ij benedicere* Domino, *qui, cùm in carne sint, perinde agunt ac si* Angeli *essent!* Benedicant *ergo aues cœli* Domino, *quas nihil dubium est in cœlum esse admittendas, quando in se habent*

eum inhabitantem ſpiritum, eumq́; columbina ſimplicitate referunt, qui in ſpecie columbæ aliquando voluit hominibus apparere.

Benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino.

Duo beſtiarum genera intelligimus in hoc verſu, fit enim hic mentio domeſticarum & ferarũ: domeſticas intellige carnis noſtræ paſsiones, inimici enim hominis domeſtici eius: feras autem reliquos hominis hoſtes, mundum nimirum atque dæmonem. Quoties ergo ſe anima ab his videt diuina gratia liberatam, toties benedicat Dominum: *eoq́; vehementius laudet, quò ſe ab his ſæpius malè tractatam eſſe meminit.* Ne *verò iterum in eorum manus incidat, præſentiſsimum putet eſſe remedium, aſsiduam orationem: hac enim & debiles redduntur hoſtes, & nos efficimur fortiores: in hoc item ex conſideratione peccatorum noſtrorum, quæ beſtiæ merito dici poſsunt, magnus ſolet & amoris* Dei, *& diuinarum laudum fructus percipi ab his, quibus cùm diligant* Deum, *omnia cooperantur in bonũ. Lauda itaq́; anima mea* Dominum, *qui te ab his beſtijs ſua miſericordia eripuit, & dic cum* Propheta; *Anima mea ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium, benedictus* Dominus *qui non dedit me in captionem dentibus eorum.*

Benedicite filij hominum Domino.

Vbi ventum eſt ad creaturarum finem, admonentur filij hominum benedicere Domino, *quandoqui-*

dem ea causa, & creaturæ supradictæ creatæ sunt, & quæ per illas superius significari diximus] sunt hominibus à Deo spiritualia dona infusa, vt laudet his Dominum: quippe qui vt eius gratia reliqua facta sunt, ita est ad Dei laudes cantandas creatus. Vnde in psal. non petit ab homine Deus nec vitulos, nec hircos, sed laudis potius sacrificium. O filij hominũ vsquequo graui corde! cur non aduertitis ea causa creaturas omnes vobis esse à Deo datas, vt ipsum laudaretis? nec pro tanto beneficio aliud à nobis postulari, quàm id quod est adeo per se dulce, vt & eo se angeli magnopere oblectent, & sancti sibi gloriosum ducant? Benedicite filij hominum Domino, nec committatis vt nos à Creatore creaturæ abducãt: id potius videte, quemadmodum creaturæ reliquæ à cõditione sua Deo semper sunt obsecutæ. Cur igitur solus homo ingratus sit? & qui tanta est dignitate, vt dictum sit de hominibus à Deo; Dij estis; se sinat in hac parte à creaturis reliquis superari?

Benedic Israel Dominum, lauda & super [illegible] exalta eum in secula.

Israelis nomine intelligitnr, qui Deum videt: vident autem Deum, qui mundo sunt corde, sicut scriptum est; beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: & quidem hi eò magis debent Deum laudare, quò ab illo maiora beneficia receperunt: tantóq; diuinum nomen maiori studio sanctificare, quantò sunt ab eo puriores sanctioresve effecti. Quod nisi

ita faciant, timere debent, vt à quibus ſit exactè talẽ ti ratio exigenda.

Benedicite ſacerdotes Domini Domino.

Sacerdotum munus eſt, Deo ſacrificia offerre: qui ergo in ſe ſentiunt eiuſmodi deſideria, vt ſe non putent ſatisfacere ſi ſe ipſi Deo offerant, niſi etiam alios huc etiam adducant; idq́; ponunt in maximo Dei beneficio ſi aliorum ſaluti poſſunt conſulere: Benedicant Domino pro tanto munere, atque in eo perſeuerent: ſunt enim tanquàm angeli, qui in conſpectu Dei incenſum adolent, fragrantemq́; ſacrificiorum odorem in cœlum vſq́; magno ſanctorum gaudio emittunt.

Benedicite ſerui Domini Domino.

Quò intelligatur quanta obligatione teneantur benedicere Domino ſerui eius, legatur quod ait propheta; Ecce nunc benedicite Domino omnes ſerui Domini, qui ſtatis in domo domini: & quidem magnam pijs affert conſolationem, non ſolùm manſio in domo Domini, ſed & cogitatio etiam cò aliquando tandem perueniendi, ſicut ſcriptum eſt; Quàm dilecta tabernacula tua Domine, concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini: & alibi; Elegi, inquit idẽ Pſalmiſta, abiectus eſſe in domo Dei mei magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

Benedicite Spiritus & animæ iuſtorum Domino, benedicite ſancti & humiles corde Domino.

In sapientiæ libro scriptum est; Iustorum animæ in manu Dei sunt: debent ergo iusti benedicere Domino cuius pretiosi sanguinis merito iustificati sunt atque itidem facere debent Sancti & humiles. Nam Deus humilibus dat gratiam, superbis autem resistit, nec horum ei laudes gratæ sunt, sicut scriptum est; Non est speciosa laus in ore peccatoris: dicitur etiã huic in psalmo; Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Benedicant itaq; iusti Domino, rectos enim decet collaudatio.

Benedicite Anania, Azaria, & Misael Dominum, laudate & superexaltate eum in secula.

Si consideres, o anima mea, visibiles creaturas, benedices tu quidem Domino: inuisibilia enim & æterna per visibilia cognoscuntur. Nec verò minus, si consideres quid in te spiritualiter, quomodo & quãdo operetur Deus, laudabis eum & superexaltabis in secula: idq; puritate, fide, & charitate ea qua benedixerunt Domino tres isti pueri, qui nec minas timentes, nec ignis vim, Dei laudes (vt par erat) facilè rebus cæteris anteposuerunt.

Benedicamus Patrem, & Filium cum sancto Spiritu, laudemus & superexaltemus eum in secula.

Bene-

Benedictus es Domine in firmamento Cœli, laudabilis, & gloriosus, & superexaltatus in secula.

Tu enim es Deus noster, summisq́; laudibus dignus, qui creasti propter hominem cœlum, & terram: vtq́; hominem Deum faceres, homo fieri dignatus es, cui debetur gloria, & honor in secula seculorum. Amen.

FINIS.

2

28
149

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm